

Ergonomic Natural-Solar Lighting Systems in Museum of Artworks*

Mahsa Shahparnia^a- Niloufar Nikghadam^{b**}

^a M.A. of Architecture, Faculty of Art and Architecture, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

^b Assistant Professor of Architecture, Faculty of Art and Architecture, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author).

Received 21 April 2017; Revised 02 July 2018; Accepted 22 July 2018; Available Online 19 March 2020

ABSTRACT

Display of artwork is the primary function of the museums of artworks and the ability to see and enjoy visiting the museum is their sublime function. Accordingly, using light, as one of the basic elements of visual perception, is one of the ways to enhance the function of the museum and make space enjoyable for humans. Therefore, studying how to use ergonomic lighting (as human-centered knowledge) in the form of natural-solar lighting systems as the most complete spectrum of light can be an effective step in improving the function of museums of artworks¹. The main hypothesis of the present study is that ergonomics can be applied in the lighting of museums of artwork and it is also attempted to answer an applied question: how are ergonomic natural-solar lighting systems designed for these museums? The present study is qualitative-applied research in which basic studies are carried out through library research and the data are processed using content analysis. Moreover, the SWOT technique is used to more precisely examine the components discussed in the research literature section, and the related software is used to study the principles of ergonomic lighting to scrutinize the results in the findings section. Top natural lighting systems are more suitable for lighting in the museums of artworks than side lighting. A closer examination of natural lighting systems widely used in museums shows that the photovoltaic systems are the most appropriate ones for natural lighting in the museum, followed by light shield, light pipe, and light shelf. The satisfaction of visual indicators of ergonomic lighting based on the high-quality natural light provides the desirable lighting in the museums. Combining photovoltaic shades with light shields can optimally distribute the light while controlling glare, luminance, shading, and contrast in museums of artworks. In the process, it is appropriate to consider side lighting systems to provide a visual connection between the interior and exterior spaces as well as to landscape the space in the museum.

Keywords: Museum of Artworks, Ergonomic Lighting, Natural Lighting, Natural-Solar Lighting Systems.

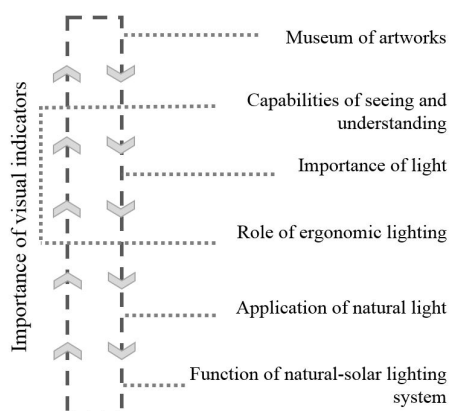
* This article is extracted from the M.A. thesis entitled "Light Sculpturing: Sculpture Museum with Ergonomic Lighting Approach Based on Natural Solar Lighting Systems" - that is written by the first author under the supervision of the second author.

** E_mail: n_nikghadam@azad.ac.ir

1. INTRODUCTION

The primary functions of a museum are to collect, display and preserve artworks. Allowing the visitors to see, understand and enjoy visiting the artworks is a more important quality that, if not generalized, not only the function of the building, as a museum, is questioned but also, the building becomes just an archive of artworks (Maghsoudi, 2009, p. 57). Above all, the ability to see and understand artworks in museums is particularly important due to the type and variety of artworks. Using light as one of the elements of space design in architecture (Pirmohammadi, Ahmadi, & Sharifi, 2014, p. 2) as well as the basic element of visual perception is one of the ways to enhance the function of the museum, to motivate and satisfy visitors and to make the space enjoyable. This is more important in spaces like museums, where the radiant destruction of some artworks due to prolonged exposure to infrared and UV rays.

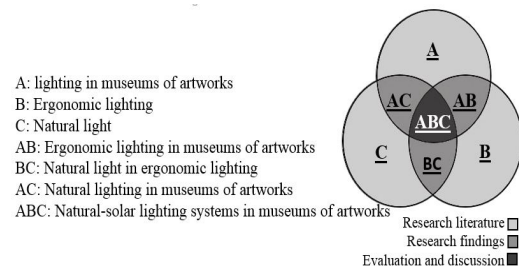
Ergonomic Lighting, as a branch of environmental ergonomics, is a science dealing with the design of light for the provision of physical and mental health of the users, their optimum performance, satisfaction, and comfort. Studies show that the intensity, type, source, color, direction, and distribution of light in places can greatly influence individuals' behavior, mood, and performance (Pourdeihimi & Haji Seyedjavadi, 2008, p.67). In this regard, from an ergonomic point of view, lighting, depending on the realization of quantitative and qualitative indicators, leads to significant results. Among others, the spectrum of sunlight, as the ultimate source of light, brings the best fundamental results for users (Javani quoted from Stephenson, 2011, p. 16). Therefore, designing a lighting system and considering strategies such as natural-solar lighting systems in architecture can be considered as an effective step towards achieving ergonomic lighting conditions. Figure 1 shows the morphology and structure of the problem statement and the necessity of the present study.

Fig. 1. Problem Statement Morphology: Ergonomic Lighting Based on Natural-Solar Lighting Systems in Museums of Artworks

2. METHOD

The present study aims to investigate the application of ergonomics in the lighting of the museums of artworks. In this paper study, it is attempted to answer the following practical question: Which natural-solar lighting systems are effective and applied in improving the display of artworks in the museums? This study is qualitative, applied research in which basic studies and information are collected using library research and the data are processed deductively, based on scientific facts to achieve rational conclusions. To this end, first, the basic keywords, based on the morphology of the problem statement, are applied as the research literature in the phase of data extraction. In the next step, the pairwise commonalities of components are studied and extracted as "research findings" according to the comparative analysis of key criteria described in the literature section. In this step, to precisely investigate the mutual use of each two components, the SWOT technique is applied. In the final step, the commonality of the three components studied is investigated and discussed to explain the use of ergonomic natural-solar lighting systems in museums. Figure 2 illustrates the study process of the present research schematically.

Fig. 2. Morphology of the Study Process

In the present study, the data are processed using descriptive-comparative content analysis, based on information obtained from data collection. In this process of processing, the considerations of optimal lighting in the museums of artworks are explained and accordingly, the ergonomic criteria applicable in the lighting of museums of artworks are extracted.

Then, given the significance of the criteria, a coefficient of impact (ranged from 1 (low) and 3 (high)) is assigned to them. Then, to achieve a suitable natural lighting pattern for the museums of artworks, based on the ergonomic principles, the studied natural-solar lighting systems, considering their advantages and disadvantages, are scored from 5 (highest score) to 1 (lowest score) based on the degree to which they are effective in the fulfillment of each criterion, and finally, the scored are averaged. In addition to the aforementioned system, Zumtobel ELI/ LENI Calculation software² is used to examine the data and to scrutinize the results. In the software, standard ergonomic lighting in each function (use) and space (such as a museum) is considered as a default, and then the quality of ergonomic lighting in that space

is determined by answering a number of qualitative questions about the factors affecting the realization of ergonomic lighting indicators. These indicators consist of three visual and two non-visual criteria. In the present study, considering the importance of maximum visibility and a better understanding of the environment and artwork in museums, visual criteria, including performance, comfort, and visual satisfaction are considered.

3. RESEARCH LITERATURE

What is less seen in research on museums and similar studies is the practical way to achieve the optimal performance of a museum, especially museums of artworks, including the spatial and architectural composition, the appropriate lighting in such a space, the environmental factors suitable for such spaces and so on. Of course, several studies have been performed on light and its importance in architecture - especially with regard to its effects on humans and the energy crisis in the modern age. In recent decades, one of the effective steps taken to separate space-uses to define standard quality conditions for the use and design of natural and artificial light is the book entitled "The SLL Lighting Handbook" by the Society of Light and Lighting directed by the Institute of Building Service Engineers (CIBSE, 2009). In a part of this research, which focuses on the spaces in the museums of artworks and galleries, proper display of artworks, minimization of possible damage to artworks, legibility of the space architecture, provision of a suitable bed for reaction in emergency and critical conditions are noted as the items necessary to be considered when addressing the issue of lighting in museums as audience-centered and artwork-centered space.

From an ergonomic view of point, as a human-centered knowledge applied to improve human-environment performance, lighting space brings important outcomes. Ken Parsons (2000), in some studies, such as "Environmental Ergonomics: A Review of its Principles, Types, and Procedures", attempted to explain and clarify optimal environmental ergonomic conditions including ergonomic lighting on behalf of International Organization for Standardization (ISO); in the series of studies on the environmental ergonomic effects, four major categories of human responses, individual and spatial efficiency, human health, convenience, and comfort have been emphasized. Therefore, ergonomic lighting, especially in natural-based conditions, in art galleries is expected to be considered as an important step in improving performance and efficiency, especially in natural light-based conditions due to its significant effects on human health and the improvement of visual components (Ghiabaklou, 2013). However, since ergonomics

has been literally defined as a science of natural and optimal laws and principles of working and originally used in the design of equipment, up to now, its use is mainly limited to the working and educational spaces (area). Therefore, the gap in the application of this useful knowledge in research and functional designs is the use of environmental ergonomic effects in some other functional areas such as cultural spaces, museums, and galleries, that the required condition for their success is seeing and being seen under the right light. Therefore, in this section, the keywords such as lighting in museums of artworks, ergonomic lighting, natural light, and lighting are described respecting the morphologies of the problem statement and the research process and their research backgrounds are examined.

3.1. Lighting in Museums of Artworks

The use of light in museum design is an essential measure to make the artworks visible, which can lead to exciting sensory attractions, aesthetic reception and conceptual expression in space. Furthermore, the importance of lighting in gallery space has been increased due to the radiant destruction of some artwork. Therefore, balancing the different aspects of the design has given rise to a range of considerations in museum lighting. In other words, the lighting in the museum space has multiple functions, some of which are optimizing the display of artworks, reducing the destruction of artworks, supplying and displaying space architecture, providing security and facilitating the emergency exit (CIBSE, 2009, p. 198). In this process, the problem is not merely the provision of light. The main problem is to adjust light sources to create a proper environment and optimal visual conditions (Farzi, 2009, p.15). An architect attempts to design spaces with which the user can interact and act comfortably in optimal environmental conditions (Ghiabaklou, 2013, p. 27). In light of all the above, the challenge of lighting design in the museum includes the considerations listed in Table 2. Each challenge depends on key criteria such as illuminance (brightness intensity), luminance, shading, and other items specified in a bold form in the description column of the aforementioned table.

3.2. Ergonomic Lighting

The focus of ergonomics is human and its aim is to provide health and optimal comfort conditions for him (Weerdmeester & Dul, 2011, pp. 1-2). Since light is the key environmental tool in the realization of vision and perception, in the study of ergonomic lighting, it is a necessary step to consider the mechanism of vision and phenomena associated with the visual system and lighting of the environment (Table1).

Table 1. The Basis of Examination of Ergonomic Lighting

Mechanism of Seeing	Phenomena Related to Visual System and Lighting of Environment
<p>Light is a part of the electromagnetic spectrum perceived as color after colliding with the retina of eyes (Heidari, 2012, pp. 21-22). White light is composed of different wavelengths that the human eyes separate them in the process of seeing them and distinguish them as color (Ghiabaklou, 2013, p. 4); due to the different number of pigments in the retina, different wavelengths have no the same effect on human vision, and the yellow-green and red-blue wavelengths have the highest and the least effect on the vision, respectively. So, the color of the objects is meaningful when light collides them, meaning the color (Ibid, p. 4), in addition to the need for light to be seen, depends on the light itself. This is important in controlling the destruction of the light spectrum in the environment while maintaining optimum visual quality for humans.</p>	<p>An optimum level of visual performance is achieved when the disruptive and distracting factors are removed or controlled and the quality components are enhanced. Table 3 summarizes the important phenomena and describes effective factors. The keywords are highlighted in bold.</p>

Parsons (2000, pp. 589-590) believes that in the formation of humans' reaction and behavior in the environment, the benefits of ergonomic lighting conditions can be studied due to their impact on human health, user comfort, his action and performance, especially visual performance, because light is a factor directly affecting eyes, other organs, the way and amount the body operates and the behavioral reactions relying on it. On the other hand, the issue of light color affects a human's spirit and productivity, in addition to applied effect (Weerdmeester & Dul, 2011, p. 87). Accordingly, the purpose of ergonomic lighting can be examined in four major categories: safety and health, optimal performance, user comfort and satisfaction, as well as aesthetic aspects (CIBSE, 2009, pp.118-122). Accordingly, and generally, the main indicators of ergonomic lighting are including visual performance, visual comfort, visual satisfaction, vista, and empowerment (Zumtobel Staff, ELI Calculation). Meanwhile, in a space such as a museum with a focus on visual activities and the importance of seeing and being seen in the scope of lighting, in the initial step of designing, the space architecture is responsible for the three ergonomic visual indicators including visual performance, visual comfort and visual satisfaction. These three indicators depend on the factors described in Fig.3.³ These factors, based on the requirement of achieving an optimum quality of lighting in space, were extracted depending on the control of the components causing health, mental and visual disorders, and creation and promotion of positive outcomes of lighting described in Table 3.

3.3. Natural light and lighting

The term "natural light" means a combination of three terms: daylight, sunlight, and skylight. (CIBSE, 2009, p. 18). Proper use of natural light requires consideration of regional climatic-environmental conditions (Heidari, 2012, pp. 31-32). For lighting in architecture, this is possible when the area has a good

amount of sun hours and at least good lighting. As the ultimate light spectrum, natural light is adaptable with human body biology and his visual reactions, so it is the best source of lighting to meet visual needs (Ghiabaklou, 2013, p. 4). In addition to continuous and various effects of light contrast in space through natural light, which provide an opportunity for adaptation to the human eye and prevent eyestrain (Pourdeihimi & Haji Seyedjavadi, 2008, p. 71), such a light, due to the variable spectrum during the day, has a good uniformity, but due to the depth of its penetration into space, a proper design must be applied to cover the space with a good degree of uniformity. Additionally, the high color rendering index (CRI) of natural light is the best source for color recognition and viewing objects such as artwork (Boyce, Hunter, & Hewlett, 2003, pp. 16-18). This increases the importance of using natural light in museums. Based on the Biophilia hypothesis suggesting the affinity of human beings with the natural world, individuals tend to connect with the outdoors in some way (Boyce et al., 2003, p. 30). Introducing natural light into space, especially if combined with landscaping, is one of the most effective ways to connect indoor and outdoor. Research shows that the distribution of natural light in space results in reduced stress and temporary depression of its users (Boubekri, 2008, pp. 77-78). Dynamics of intensity and flexibility in natural light color have positive effects on human's comfort and mood in the environment (Bommel, Beld, & Ooyen, 2002, p. 5). Satisfaction is the result of a sense of general comfort and thereby, the result of the evaluation of the human senses (Ghiabaklou, 2013, p. 28). "Natural light" factor, while keeping health, provides better and more desirable conditions for individuals by creating a connection between them and the natural environment. Similarly, it provides visual comfort on one hand and increases the sense of satisfaction on the hand while enhancing visual performance (Pourdeihimi & Haji Seyedjavadi, 2008, p. 68). However, natural light has some disadvantages such as low penetration depth,

reflection on some polished objects, lack of persistent and widespread uniformity, the possibility of glare (Zareiy & Ghiabaklou, 2012, p. 6; Innes, 1993, p. 2), and high UV rays (Shawn & Innes, 1993, p. 2). Since complete simulation of the quality and benefits of daylight is impossible and connection with the outside environment through natural lighting is considered an effective connection for users (Shawn, 1999, p. 4) and for other reasons, such as the economic justification and energy consumption of lighting, if protection issues permit, the daylight is preferred (Ghiabaklou, 2013, p. 295). Moreover, its possible disadvantages can be offset by the installation of appropriate lighting systems.

The optimum use of natural light depends on how it is

imported and distributed, the amount of light in space, and the control of some of the disturbing factors while enhancing its potential, and this is conditional on the use of appropriate lighting systems. These systems have been designed with the three major objectives of receiving, controlling, and transmitting natural light (Ghiabaklou, 2015, p. 157) to bring natural light to a deeper depth of space, as well as quantitative and qualitative control and distribution of light in space (Littlefair, 1990, p. 1). Each system has a variety of capabilities and features that make it suitable for different purposes. Table 4 summarizes the most common natural-solar lighting systems used in artwork museums⁴.

Table 2. Considerations of Lighting in Museums

Considerations of Lighting in Museums	
Radiant Destruction	The sensitivity of the material to light, the illuminance, intensity and type of beams emitted to the object , the duration of light exposure to the artworks, and the type of protection of the objects affect the phenomenon of radiant destruction. About the spectrum of light beams, the visible part realizes the phenomenon of seeing, and its ultraviolet and infrared rays cause the destruction of artworks (Maghsoudi, 2009, p. 60). Accordingly, and based on a ten-year evaluation, the works are classified into three categories in terms of sensitivity to light: a. Works with high sensitivity, including paper, cloth, carpet, objects containing vegetable or animal components; b. Works with moderate sensitivity, including oil paintings on canvas, most wooden works with natural color, bone and ivory; and c. Works with no sensitivity, including metals, stone objects, ceramics, glass, and wooden objects with no natural color (Shawn, 1999, p. 5). In the museums of artworks and according to the history of the galleries in these museums, the works mainly fall into the second and third categories.
Illuminance	In general, low illuminance (brightness intensity) in a space results in disturbed seeing and detection and high brightness intensity causes radiant destruction (CIBSE, 2009, p. 199). Proper brightness in a museum's galleries is measured by how sensitive its objects are to light and the duration of exposure to radiation.
Distribution of Brightness and Luminance	Distribution of brightness in museums should be tailored to the type of display of objects. Accordingly, for objects displayed on walls, according to the designer's purpose, lighting can be applied either locally or in a scattered mode, linearly or on the artwork surface (Zumtobel Staff, 2004, p. 84). On the other hand, in this group of artworks, it is necessary to avoid shading and veiling reflection , as well as provide the proper uniformity of light on the surface of the wall, including the artworks (CIBSE, 2009, p. 201). While 3D artworks and sculpture should be lighted from several directions and with a combination of rod light and local light to provide an appropriate degree of penumbra (lighting and shading) for detecting the details of the artwork by avoiding flickers (CIBSE, 2009, p. 202; Zumtobel Staff, 2004, p. 86). About the distribution of brightness, the lighting of artworks must be in balance with the space lighting .
Color Rendering Index of Light Source	This index should be high for the display of artworks, i.e. between 80 and 100 (CIBSE, 2009, p. 199). Daylight with an index of about 100 is the most appropriate light source in this area; among the sources of artificial light, LED lamps have the highest value of this index, followed by traditional and energy-efficient incandescent lamps (Zumtobel Staff, 2004, p. 10). Due to the importance of colors in museum artworks and the need to correctly identify them, high color rendering index is one of the most important factors of lighting in museum space.
Eyes' Ability of Adaptation	In the human visual system, the ability to adapt or, in other words, adjust the sensitivity of the eye to the light conditions of the environment and its adaptation time are of particular importance; if these changes are sudden and severe, more time is needed to adapt the eye to the environment (Heidari, 2012, p. 25). For this purpose, it is recommended that the museum be zoned in terms of lighting , based on its artworks, and to place intermediate layers with appropriate, flexible and gradual brightness between main layers with different brightness to allow users to adapt their eyes to the light conditions (Shawn, 1999, p. 6). Accordingly, the distribution of light in space should be in a uniform manner.

Reflection of Light	The combination of direct and reflected lights in space improves visibility (Smith, 2009, p. 151). On the other hand, the position of the light source should be such as to prevent the light reflection to the user's eyes and to avoid <i>shading and veiling reflection</i> , so the light source must be placed above or around the object (Weerdmeester & Dul, 2011, p. 91).
Glare	This phenomenon disrupts sensory concentration and therefore the visual function and comfort, so avoiding it is essential to optimize the display of artworks in the museum. Avoidance of glare and flicker is achieved by controlling the radiation of light source (Zumtobel Staff, 2004, p. 61) - whether natural or artificial - through filtering or diffusing it in space. Another solution is to control the flicker of the light source . Natural light is a light source with the least fluctuations.
Shading	Appropriate shading and contrast and proportional uniformity are effective in helping to identify the shape and details of 3D objects; on the other hand, improper shading disturbs the detection of objects (CIBSE, 2009, p. 200). In general, a highly reflective background and a rod light source do not create a shadow, while a low reflective background and a narrow strip of light can create a great shadow. The range between these two bounds should be taken according to the designer's purposes.
Ease of Navigation	Ease of navigation can be achieved by providing a favorable level of illuminance . Zoning the spaces in a museum by lighting and proper light distribution can be an important step to provide greater legibility and easier navigation in a museum.
Provision of Landscape	Providing proper landscape when lighting the space provides visual comfort and novelty in thinking for the user (Ghiabaklou, 2013, p. 297). The design of this part is particularly effective in unrestricted display spaces as well as in passing spaces, providing users' comfort and satisfaction.
Flexibility	Temporary galleries in museums emphasize the need for flexible lighting conditions such as the amount of light, the distribution of light, the position of the light source, and even the light color (CIBSE, 2000, p. 201; Shawn & Innes, 1993, p. 5). In addition, it is necessary to provide adequate light at this time (CIBSE, 2009, p. 200) in order to perform the cleaning and maintenance activities. On the other hand, the possibility of blocking light and removing light from museum objects outside the scope of museum activity can help reduce the radiant destruction.
Safety and Emergency	At least 20 lux illumination is required for safe movement in the museum space (Ibid, p. 201). The valuable and precious objects of the museum make it necessary to consider light sources and light fixtures with special safety considerations .
Repair and Maintenance	When installing a variety of light sources and designing museum lighting, it is necessary to take into account the time required for cleaning and inspection as well as the ease of access to light sources for periodic cleaning and repairs (Ibid, p. 201), so that the light source chosen should not impose double trouble and cost on the museum.

Table 3. The Phenomena Associated with the Human Vision System and Environment Lighting

Components of phenomena associated with the human vision system and environment lighting	
Tissue Damage	This disorder (which is often seen in the skin tissue and the eye tissue) occurs under light conditions mainly through high-energy, short-wavelength beams that are largely outside the visible spectrum. To avoid this disorder, it is required to control the purple and blue spectra in the visible range. Temporary corneal inflammation and the risk of blue light are such cases (Boyce, Hunter, & Hewlett, 2009, pp.2 - 3). Reducing, filtering or removing UV rays and controlling the source causing the intrusive factor are the most important steps in reducing the adverse effects of this disorder.
Eyestrain	This disorder is physiologically caused by the excessive use of control muscles of eyes to adapt to environmental conditions, and perceptually by the conditions disturbing proper vision and distraction. Its symptoms are eye irritation, vision impairment, and even headache and dizziness (Ibid., pp. 7 - 8). Environment brightness, the color of objects and vision range are environmental conditions affecting subjective conditions and eyestrain (Smith, 2009, p. 134) so that poor light, unbalanced luminance , unpleasant and severe reflections, flickering light sources, very low/ high level of uniformity in space as well as inappropriate light color in space and range of vision can cause or exacerbate this phenomenon (Bommel, Beld, & Ooyen, 2002, p. 6; Parsons, 2000, p. 589).
Glare	It is a phenomenon caused by the excessive and unwanted amount of light coming from a surface to the eye or the sharp contrast of luminance in a field of view that can cause impaired object recognition, visual discomfort, distraction or even inability to see (Smith, 2009, p. 44 - 45). The control of the source luminosity, the distribution of luminance and contrast, the position of the light source and the object , as well as the duration of exposure to the field of view, play a key role in examining this disorder (CIBSE, 2000, p. 38-39).

Flicker

Flicker is a disorder meaning to percept an image discretely that is one of the main causes of discomfort (Smith, 2009, p. 45) and is caused by **fluctuations in the light source** (the frequency of being off and on of the light source) or flickering. It is possible to encounter this phenomenon by **removing the fluctuation or using two light sources with different phases in the immediate vicinity of one another**; daylight is considered an ultimate flicker-free light source (Ibid, p. 145).

Metamerism

Metamerism occurs when an object looks different from its true color under a light source (Ibid, p. 63). This phenomenon is most closely dependent on the **color rendering index of the light source** (meaning the quality of the light source in the representation of the objects' true color) as well as the **illuminance**. Among the light sources commonly used in architectural spaces, daylight has the highest color rendering index, followed by a variety of LED lamps, some incandescent lamps, energy-efficient incandescent lamps, and then luminous lamps (Zumtobel Staff, 2004, p. 10).

The Effect of Light Color on Space Perception

The spectrum of visible light is understood as **color**; on the other hand, color and phenomenon of seeing have a psychological dimension in addition to physical or physiological dimensions. This means the psychological and sensory perception of the color of space and thus its spiritual qualities, including the sense of place, are also function of factors, such as culture, social factors, and personal experiences. Accordingly, color has **perceptual and thermal effects** (Ghiabaklou, 2013, pp. 7-11).

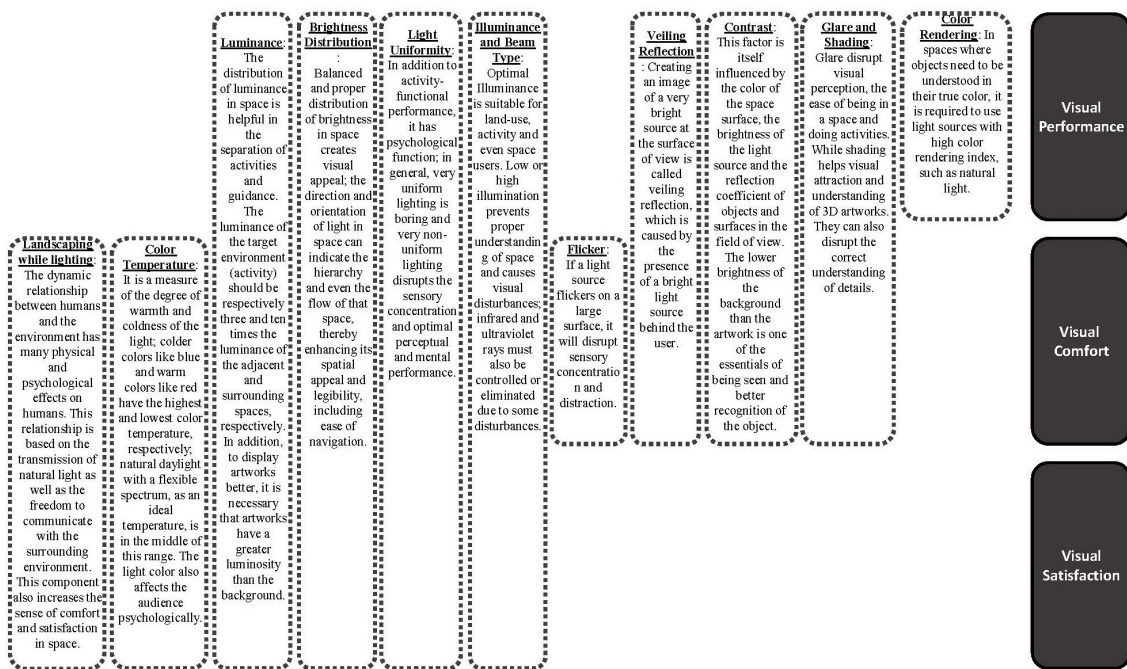

Fig. 3. Indicators of Ergonomic Lighting in the Museum and their Components

Table 4. Examination of Widely Used Natural-solar Lighting Systems

Natural-Solar Lighting Systems	Type of System	Advantages	Disadvantages	Optimum Conditions
Light Shelf (Ghiabaklou, 2013, pp. 70, 75, 84, & 87; Zareiy & Ghiabaklou, 2012, p. 2; Boubekri, 2008, pp. 114-115; Littlefair, 1990, pp. 10-11; Karlen & Benya, 2004, p. 34)	Combined with window, light controller and diffuser 	<ul style="list-style-type: none"> • Increase the penetration depth • Reduce annoying light and shading near the window • Control glare • Distribute light more widely and uniformly • Reduce the thermal load of space • Cost-effective design and implementation • Not disturb the visual connection with the outside 	<ul style="list-style-type: none"> • Have a relatively low performance under cloudy conditions • Need for periodic and continuous cleaning 	<ul style="list-style-type: none"> • South, east and west fronts • Light and opaque or semi-mirror upper surface • Being installed at the height of the upper third of the window • Depth of inner and outer parts are 65 and 80 cm, respectively • High altitude of space • Gable or curved roof

Light Shield
(Pirmohammadi, Ahmadi, & Sharifi, 2014, p. 12; Ghiabaklou, 2013, pp. 100-101; Smith, 2009, pp 9, 140- 142; Park, Joo, & Yang, 2007, p. 4)

Combined with a skylight, light controller and diffuser

Shahparnia, M. et al.

- Distribute light more widely and uniformly
- Eliminate glare
- Control incoming spectrum intensity and radiant destruction
- Avoid veiling reflection
- Lack of unfavorable contrast in the layers near the skylight

- An obstacle to the view of the sky

- Aluminum-like material
- Consist of two curved wings
- Small pores on the wings
- Curved roof
- Light materials of the interior walls for better reflection and diffusion of light

Photovoltaic Shade (Movable on Roof) (Ghiabaklou, 2013, pp. 159 -160; Vafaei, 2009, pp. 74, 76-77; Ghiabaklou, 2015, pp. 230, 239, & 242; Bagheri Rad & Mofidi Shemirani, 2015, pp. 3-5)

Combined with roof, facade, window and shades, light receiver and controller, electricity generation

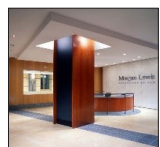
- Have proper performance in all seasons and at different radiation levels
- Generate and store energy
- Reduce electricity consumption
- Reduce environmental pollution
- Have a high shelf life
- Have the ability to remove harmful wavelengths of light
- Reduce heat absorption intensity
- Provide various degrees of light and shade
- Control contrast and glare
- Distribute light widely
- Have high security
- The possibility of automatic washing by the rain
- Lack of the interference of design with the building structure

- Cost of installation (which, of course, is returned in the short run due to system efficiency in energy generation).

- Zero to 45° movable window shades and zero to 90° movable panels
- On roof and tilting south
- Main structure made of aluminum or stainless steel
- Transparent photovoltaic glass with the capability of controlling ultraviolet and infrared spectra
- Building orientation in accordance with climate considerations for obtaining the maximum amount of solar energy and radiation
- A ventilator on the back layer of the system
- A longer plan

Light Pipe (Ghiabaklou, 2013, pp. 177, 188-189, 193, 215, 218, 221, & 224; Zareiy & Ghiabaklou, 2012, pp. 3-4; Pirmohammadi, Ahmadi, & Sharifi, 2014, p. 13; CIBSE, 2009, pp.136-137; Boubekri, 2008, p. 125; Littlefair, 1990, pp. 1-3)

Receiver and Transmitter of light

- Direct and transmit light in buildings with a deep plan and lower floors
- Have high security
- Has the ability to remove or reduce infrared spectrum
- Reduce power consumption
- Reduce thermal load and heat transfer
- Uniform light distribution
- Control glare

- Decrease incoming light as the number of floors increases
- Have low efficiency under mostly cloudy conditions
- Have high cost of installation and maintenance
- The relatively large size of the equipment
- Absorb some of the light into the carrier tube
- Affect the structure and architecture of the building

- Laser-cut light collector with two layers
- Fixed pyramid or axial rotational
- The prismatic carrier tube with the lowest bending
- Laminated multilayer distributor with minimum light absorption
- Double carrier tube
- Equipped with light shields to increase the uniformity of light distribution

4. RESEARCH FINDINGS

As mentioned in the morphology of the study process, at this stage, the pairwise commonalities of components, namely ergonomic lighting, natural light, and lighting in museums of artworks, are examined and extracted based on comparative analysis of the key criteria discussed in the research literature section. In this step, to precisely examine the mutual relationship between the aforementioned components, the SWOT technique, and the comparative analogy were applied.

4.1. Ergonomic Lighting in Museums of Artworks

Among human senses, vision is more powerful than other senses in providing information about the environment and realizing the perceptual process; realization of this process also requires good lighting so that people can obtain information from the environment and analyze and understand all environmental images, in addition to the recognition of them. Therefore, it is necessary to address the issue of lighting as one of the fundamental pillars of seeing and providing favorable visual conditions for

human beings in the museum as an artwork-centered space as well as audience-centered space. Since ergonomic lighting is based on the optimization of conditions for the user and space-use (function) with visual components, it is expected that the realization of ergonomic lighting conditions in the museum is considered an effective step in improving the efficiency of the museum. For a detailed comparative study of the function of ergonomic lighting in the museum, Figure 4 illustrates the important considerations of lighting in museums of artworks as well as ergonomic lighting indicators and their components. To study their alignment and adaptation, a comparative analysis was performed. According to the comparative analysis of Fig. 4, the realization of ergonomic lighting conditions is an effective factor in achieving museum lighting considerations in order to enhance the quality of the display of artworks. In general, it can be stated that applying ergonomics is effective in the realization of lighting considerations physically, perceptually and psychologically. It should be noted that the realization of these visual components is primarily conditional on providing a safe environment ensuring the health of users.

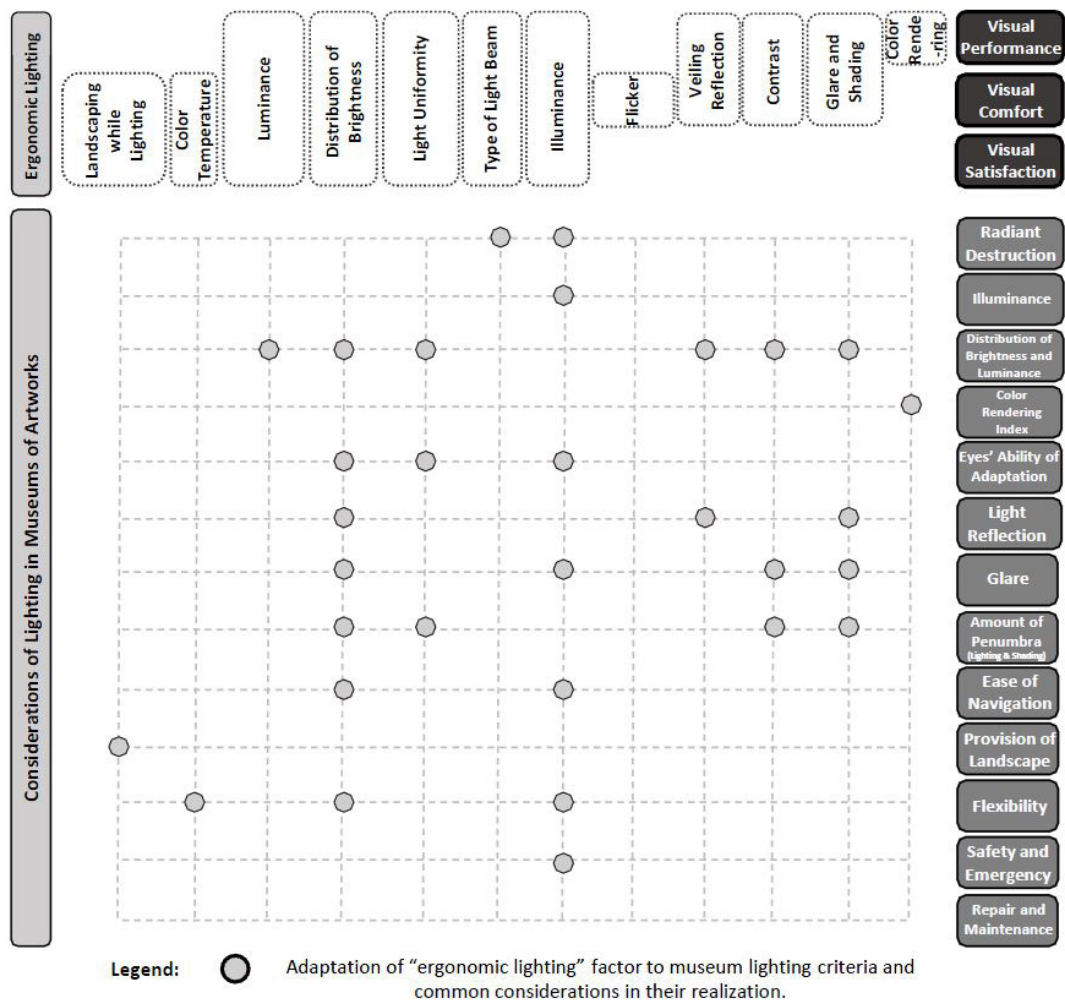

Fig. 4. Analytical-comparative Chart of Applications of Ergonomic Lighting in Museums

4.2. Natural Light in Ergonomic Lighting

Studies show that light, depending on its quantity and quality in terms of different aspects, can significantly affect human performance, comfort and morale in different settings. As mentioned earlier, natural light, as an ultimate source of the light spectrum, is able to provide an important part of the need of the environment and the user to light, while also being most consistent with the visual reactions of human beings. Therefore, given the importance of visual components in the realization of ergonomic lighting, natural light is expected to be an important element in ergonomic lighting.

In order to examine precisely the application of natural light in the realization of ergonomic lighting, the adaptation of this light to the components of ergonomic lighting is examined in the five categories of strengths, opportunities, threats, weaknesses and being ineffective in Fig.5 and the reasons are explained under each component. Accordingly, natural light can be effective in realizing of ergonomic lighting by providing the right bed for most of the ergonomic lighting criteria, although some limitations and disadvantages of this light confirm the necessity of using appropriate lighting systems to achieve the maximum of optimum conditions.

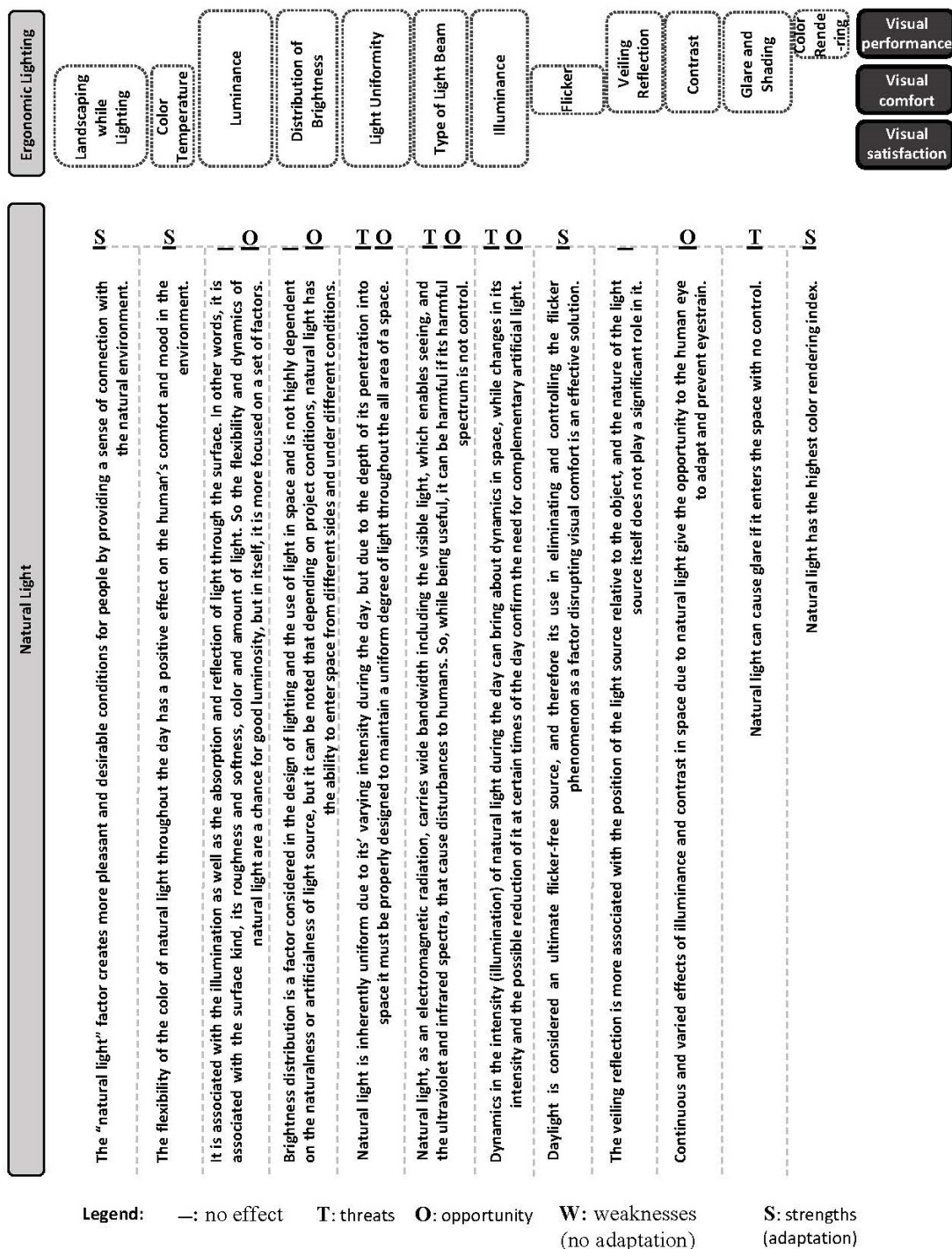

Fig. 5. Analytical-comparative Chart of Applications of Natural Light in Ergonomic Lighting

4.3. Natural Light in Lighting Museums of Artworks

Due to the high adaptation of natural light to visual reactions, this light can be a top priority for visual activities and those environments with the focus on seeing and being seen, provided that security-protection issues are met.

To more precisely examine the adaptation, Figure 6 illustrates the adaptation of natural light with each criterion of lighting in the museum. According to this graph, natural light is able to cover the most important lighting considerations in museums of artworks although the presence of infrared and ultraviolet rays is its major disadvantage causing the destruction of some artworks in the museum.

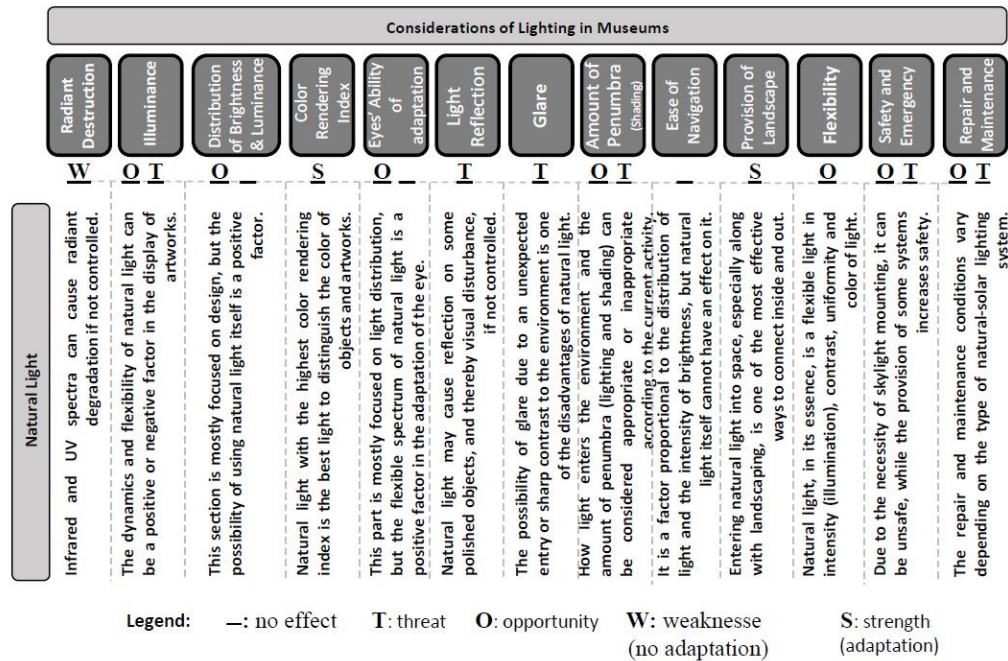

Fig. 6. Analytical-comparative Graph of Application of Natural Light in Museums Lighting

5. EVALUATION AND DISCUSSION

Based on the research findings, creating space (place) using light is a challenge of ergonomics in lighting in museums of artworks while realizing visual performance, visual comfort, and visual satisfaction. In the meantime, natural light, in addition to meeting the criteria of ergonomics, is able to meet the lighting needs of museums focused on displaying artworks, while removing its limitations and deficiencies requires the use of natural-solar lighting systems. Therefore, in this step of the research, the common and widely used natural-solar lighting systems used in museums, as earlier studied, are evaluated to the degree to which they satisfy ergonomic lighting conditions in museums.

5.1. Ergonomic Natural-solar Lighting Systems in Museums of Artworks

To obtain a suitable model in the process of evaluating the systems studied, a set of criteria were extracted according to Table 2 and Figure 4, and each of them was given a coefficient of impact ranging from one to three. In the process, if the visual performance is defined as visibility and the ability to perform visual activities perfectly, visual comfort as performing

visual activities in comfort conditions and with no disturbance, and visual satisfying as performing visual activities with satisfaction and a tendency to re-attend that space, visual performance and its factors are a prerequisite for achieving optimum museum efficiency, (coefficient of impact of 3). On the next level, relieving the boringness of the museum by providing visual comfort is of importance (coefficient of impact of 2). On the last level, making space attractive and the audience's tendency to experience the space for several times are of importance, that are realized by the factors related to visual satisfaction and the possibility of a flexible experience of artworks in the museum (coefficient of impact of 1). In addition, the possibility of radiation destruction of artworks should also be considered. Since the objects in such museums have no or moderate sensitivity to light, the "radiation destruction" criterion is considered a moderate criterion (coefficient of impact of 2) in terms of importance in lighting museums of artwork. Accordingly, the criteria of ergonomic lighting in the museum can be explained according to the coefficient of impact as follows:

- Coefficient of impact of three (Most important): illuminance and amount of incoming light, uniformity of light, control of glare, luminance, shading and

contrast, wide distribution of brightness and high penetration depth, high color rendering index, control of intrusive reflections such as veiling reflection and security of light source.

- Coefficient of impact of two: color temperature and, in other words, the appropriate light color, landscaping along with lighting, the possibility of eliminating or reducing infrared and ultraviolet rays and the non-fluctuation of the light source (source with lower flicker).
- Coefficient of impact of one: flexibility in the amount of incoming light and flexibility in the color of light distributed in space.

In Table 5, the aforementioned systems are evaluated based on the criteria of lighting in the museum by coefficient of impact and Figure 7 shows the evaluation of the studied systems in graph (right: criteria of A to M in the order of criteria listed in Table 5) as well as the computerized evaluation of them through Zumtobel ELI/ LENI Calculation (left). The systems were scored at the scale mentioned for each criterion according to the role of each system in realizing that criterion. For example, studies (Table 4) show that certain types of photovoltaic systems are capable of using infrared and ultraviolet spectra to generate electricity, thereby eliminating its penetration into the interior, while light shields, depending on the kind of their materials, can adjust and control the spectra of incoming infrared and ultraviolet rays. It should be noted that since the performance of all these systems is based on natural light, the “light color” and the “non-fluctuation of the light source” criteria have been measured in them identically. On the other hand, the color rendering index is also generally measured based on the type of light source that is natural light here. But the uniform distribution of light and the lack of undesirable and disruptive shading are considered

to be the most advantageous potential of natural light. That is why they were considered in the evaluation of the studied systems.

Investigating the effect of natural light, in the form of natural-solar light systems, on the achievement of ergonomic conditions in order to enhance the quality of display of artworks and improve the way to display artworks in museums, due to extent and complexity, first of all, requires extensive study on processes forming optimum lighting in museums of artworks and in the final step, it is necessary to properly summarize, evaluate and present a suitable model based on comparative analytical studies. Evaluations conducted in this study show that top lighting systems stems are better suited to light museums with a focus on displaying artworks because they can spread and diffuse more uniform light in the space while distributing light even more widely. In addition, there is less possibility of glare and less eyestrain compared to side lighting systems. Due to the penumbral spectrum and contrast on the space surface, these systems allow for better seeing and understanding of 3D artworks. A close examination of the systems commonly used in museums shows that the photovoltaic shade is the most suitable natural lighting system in these museums, followed by light shields, light pipes, and light shelves, respectively. Due to the relative complexity of design and implementation, light pipes are only appropriate when the purpose is to provide natural brightness for spaces far away from natural light. In the process of using these systems, attention is also given to their type and function; for example, the optimum performance of photovoltaic shades is obtained when they are movable or the optimum performance of optical pipes in museums of artworks is conditional on having two layers.

Table 5. Evaluation of the Effect of Natural-Solar Lighting System in the Realization of Ergonomic Lighting and Optimum Display of Artworks in the Museum

Criterion (coefficient of impact)	Light Shelf	Light Shield	Photovoltaic Shade	Light Pipe	Average
Flexibility of the Color of the Light Distributed in Space (1)	3	4	5	4	3.32
Flexibility of Incoming Light Amount (1)	3	4	5	4	3.32
Light Source without Flicker (2)	3	4	5	4	3.32
Elimination or Reduction of UV and Infrared rays (2)	3	4	5	4	3.32
Landscaping while Lighting (2)	3	4	5	4	3.32
Color Temperature (Light Color) (2)	3	4	5	4	3.32
Security of the Light Source (3)	3	4	5	4	3.32
Control of Intrusive Reflections (3)	3	4	5	4	3.32
Color Rendering (3)	3	4	5	4	3.32
Extensive Distribution of Light and high penetration depth (3)	3	4	5	4	3.32
Control of Glare, Luminance, Shading and Contrast (3)	3	4	5	4	3.32
Uniformity of Light (3)	3	4	5	4	3.32
Illuminance (3)	3	4	5	4	3.32

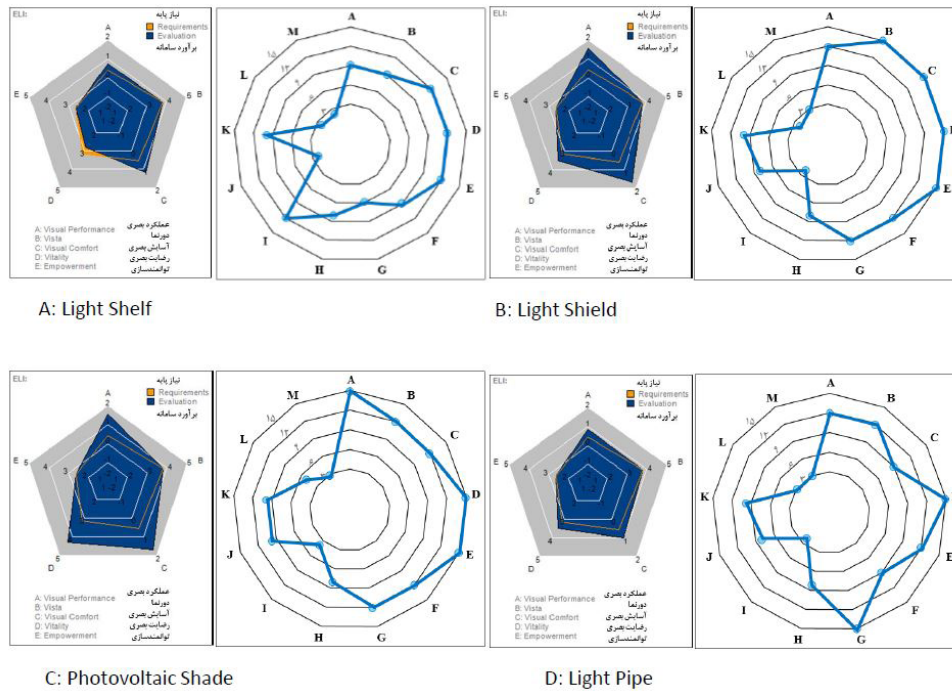

Fig. 7. Analytical-comparative Graph of Application of Ergonomic Lighting in Museums

6. CONCLUSION

The realization of visual indicators of ergonomic lighting relies on the high quality of natural light as a desirable quality for seeing artworks. Creating space using light is a challenge of ergonomics in lighting in museums of artworks while realizing visual performance, visual comfort, and visual satisfaction. Natural light, that full simulation of its quality and benefits is impossible, is very important in meeting this challenge, due to its high quality, color spectrum, variety and variability, the ability to experience some of the environmental stimuli and to provide proper visibility. But it also has disadvantages such as low penetration depth, possibility of glare, intrusive reflections, and non-uniformity. These disadvantages can be remedied by using appropriate lighting systems. Each of these systems has a variety of capabilities and features that make them suitable for different purposes in the museums of artworks. In general, top natural lighting systems are better suited for lighting in the museum space because they have greater depth of penetration while controlling glare and intrusive reflections. In addition, due to having flexible contrast spectrum, they allow for better seeing and understanding of the artworks. However, it should be noted that the possibility of destroying some artworks sensitive to infrared and

UV rays of natural light in long term is considered a threat that requires to be controlled and met by applying appropriate lighting systems. In addition to generation and supplying part of the electricity through solar energy, movable photovoltaic shades are capable of providing the suitable illumination for museum spaces by changing the amount of incoming natural light, while distributing it widely. On the other hand, among the commonly known natural lighting systems, this system can provide the greatest amount of control and even the elimination of the destructive spectrum of natural light, including UV and infrared rays. Combining this system with a light shield can allow for a more even distribution of light while better controlling glare, luminance, shading and contrast in the museum. The combination of these two systems is capable of meeting the most criteria of ergonomic lighting in the museums of artworks desirably, while “landscaping while lighting” criterion is not desirably satisfied with top lighting systems; therefore, side lighting systems is considered an appropriate option to provide visual connection between inside and out. It is recalled that it is necessary to properly combine natural lighting with artificial light (if required) to achieve the proper lighting in the museums of artworks (especially those artworks presented in showcases and conservatories).

END NOTE

1. Since museums, according to their themes) are divided into artworks, eco-museums, sciences, archeology, etc., and their design challenges, including lighting, vary according to their needs, to study the effect of ergonomic lighting and evaluate natural-solar lighting systems, it is required to determine the type of museum. So, in the present study, the needs and conditions of museums of artworks were considered. In addition, it is noted that natural lighting systems in this article refer to public environmental lighting systems for the display of artworks exhibited in the museum space and outside the showcases and conservatories.
2. Zumtobel ELI/ LENI Calculation (Manufactured by Zoomtabel Lighting Research Group in Austria): This software is considered as the default standard for ergonomic lighting in each space, then the quality of ergonomic lighting in that space is determined by answering a number of qualitative questions about the factors affecting the realization of ergonomic lighting indicators such as visual performance, visual comfort, visual satisfaction, vista, and empowerment. In the present research, given the more importance of better visibility and better understanding of the environment and artworks in museums, three indicators of visual performance, visual comfort and visual satisfaction were considered and two other factors, i.e. vista (means lighting with the purpose of separation of activity zones while addressing the maintenance of lighting tools) and empowerment (referring to lighting management issues) were considered at the default level defined by the software.
3. The components listed in Table 3 were extracted from the following references, which were not separately mentioned due to their multiplicity:
  - Smith NA. (2007) Lighting for Health and Safety. Translated by K. Ahmadian Tazeh Mahaleh. Tehran: Tarrah Publication.
  - Jan Dul. (2011) Ergonomics for Beginners. Translated by A. Shir Khorshidian. Tehran: Tarrah Publication.
  - CIBSE. (2009). The SLL Lighting Handbook. London: Institute of Building Service Engineers, The Society of Light and Lighting.
  - Parson, K.C. (2000). Environmental Ergonomics: A Review of Principles, Methods' and Moels. Applied Ergonomics, 31, 581-594.
  - Skansi, R. (2012). Ergonomics of Light. Balkanlight.
  - Zumtobel Staff. (2009). Thorn Lighting and Sustainability: Improving Quality of Life by Lighting People and Places. Durbin: Zumtobel Gmbh.
  - Zumtobel Staff. (2015). Ergonomic lighting Indicator (ELI).
4. Among the lighting systems, according to the detailed studies, the most common systems, that have been applied to the museums, were also selected and evaluated.

REFERENCES

- Bagheri Rad, S., & Mofidi Shemirani, M. (2015). Photovoltaic Systems Integrated with the New Buildings, a New Method in Sustainable Architecture. 1st International Conference on Architecture, Civil and Urban Development at the Beginning of the Third Millennium; 2015 June; Associations of Iranian Architects, Tehran, Iran.
- Boubekri, M. (2008). Daylight, Architecture and Health. New York: ELSEVIER, Architectural Press.
- Boyce, P., Hunter, C., & Hewlett, O. (2003). The Benefits of Daylight through Window. New York: Rensselaer Polytechnic Institute. <https://www.semanticscholar.org/paper/The-Benefits-of-Daylight-through-Windows-Boyce-Hunter/99e627e7725f4ffd58792d8ee7a1687dd731ab3>
- Boyce, P., Hunter, C., & Hewlett, O. (2009). The Impact of Light in Buildings on Human Health. 2nd International Conference on Sustainable Healthy Buildings; 2009 October; Seoul, Korea.
- Bommel, W.J.M., Beld, G.J., & Ooyen, M.H.F. (2002). Industrial Lighting and Productivity. The Netherlands: Philips Lighting.
- CIBSE. (2009). The SLL Lighting Handbook. London: Institute of Building Service Engineers, The society of Light and Lighting.
- Farzi, A. (2009). Lighting in Interior Spaces. *Memari-Farhang*, 10(35), 100-104.
- Ghiabaklou, Z. (2013). Fundamentals of Building Physics 5: Daylighting. Tehran: Publication of Jihat Amirkabir University.
- Ghiabaklou, Z. (2015). Fundamentals of Building Physics 2: Environmental Control. Tehran: Publication of Jihat Amirkabir University.
- Heidari, Sh. (2012). Architecture and Lighting. Tehran: University of Tehran Press.
- Javani, Z. (2011). Institute of Architecture with the Approach of Ergonomics Lighting [MA]. Isfahan, Isfahan University of Art.
- Karlen, M., & Benya, J. (2004). Lighting Design Basics. New Jersey: Wiley.
- Littlefair, P. (1990). Innovative Daylighting: Review of Systems and Evaluation Methods. *Lighting and Technology*, 22(1), 1-17. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/096032719002200101>
- Maghsoudi, A. (2009). Lighting Design in Museum and Gallery. *Memari-Farhang*, 10(35), 57-61.
- Park, J.H., Joo, Y., & Yang, J. (2007). Cycloids in Louis I. Kahn's Kimbell Art Museum at Fort Worth. *The Mathematical Tourist*, 2, 1-7. <https://doi.org/10.1007/BF02986205>
- Parsons, K.C. (2000). Environmental Ergonomics: A Review of Principles, Methods' and Models. *Applied Ergonomics*, 31, 581-594. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0003687000000442>
- Pirmohammadi, M., Ahmadi, M., & Sharifi, M. (2014). Application of Natural Light in Architecture and Energy. The 1st National Conference on New Approaches in Empowerment and Sustainable Development in Architecture, Civil, Tourism, Energy and Environment; 2014 July; Shahid Mofatteh University, Hamedan, Iran.
- Pourdehimi, Sh., & Haji Seyedjavadi, F. (2008). The Impact of Daylight on Humans. *Soffeh Quarterly Research Journal*, 17(46), 67-75. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=111267>
- Shaw, K., & Innes, M. (1993). Museum and Gallery Lighting. http://www.kevan-shaw.com/ksld_upload/pdf/museums_art.pdf (Access Date: June 3 2015).
- Shawn, K. (1999). Museum Lighting; A Three Part Lecture on Aspects of Museum Lighting Originally Given to a Forum for Exhibitors in Norrkoping, Sweden. http://www.kevan-shaw.com/ksld_upload/pdf/museum_lecture.pdf (Access Date: June 3 2015).
- Skansi, R. (2012). Ergonomics of Light. Balkanlight.
- Smith, N.A. (2009). Lighting for Health and Safety. (K. Ahmadian, Trans.). 2nd Ed. Tehran: Tarrah Publication.
- Vafaei, R. (2009). Studying Building Integrated Photovoltaic Systems. *Soffeh Quarterly Research Journal*, 19(49), 69-80. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=122439>
- Weerdmeester, B., & Dul, J. (2011). Ergonomics for Beginners: A Quick Reference Guide. (A. Shirkorshidian, Trans.). 1st Ed. Tehran: Tarrah Publication.
- Zumtobel Staff. (2004). The Lighting Handbook. Durbin: Zumtobel Gmbh.
- Zumtobel Staff. ELI Calculation. Durbin: Zumtobel Gmbh.
- Zareiy, Sh., & Ghiabaklou, Z. (2012). Classifying Daylighting Systems in Terms of Climate and Function of the Place 2nd Annual Clean Energy Conference (ACEC); 2012 June; International Center for Science, High Technology and Environmental Sciences, Tehran, Iran.

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Shahparnia, M., & Nikghadamb, N. (2020). Ergonomic Natural-Solar Lighting Systems in Museum of Artworks. *Armanshahr Architecture & Urban Development Journal*. 12(29), 57-72.

DOI: 10.22034/AAUD.2020.102366

URL: http://www.armanshahrjournal.com/article_102366.html

سامانه‌های نوری طبیعی ارگونومیک در موزه‌های هنری*

مهسا شهپرنیا^۱ - نیلوفر نیکقدم^{۲*}

۱. کارشناسی ارشد معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۲. استادیار گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

تاریخ دریافت: ۹۶/۰۲/۰۱ تاریخ اصلاحات: ۹۷/۰۴/۱۱ تاریخ پذیرش نهایی: ۹۷/۰۴/۳۱ تاریخ انتشار: ۹۸/۱۲/۲۹

چکیده

عرضه آثار عملکرد اولیه و قابلیت دیدن و لذت بردن از بازدید عملکرد متعالی موزه‌هایی با محوریت نمایش آثار هنری است. بر این اساس، استفاده از نور به‌عنوان عامل بنیادین ادراک بینایی یکی از راه‌های ارتقاء عملکرد موزه و لذت‌بخش کردن فضا برای انسان است. لذا پرداختن به چگونگی امکان تحقق نورپردازی ارگونومی به‌عنوان دانشی انسان‌محور در قالب سامانه‌های نوری طبیعی به‌عنوان کامل‌ترین طیف نور می‌تواند گامی مؤثر در بهبود عملکرد موزه‌های هنری^۱ تلقی شود. این پژوهش بر پایه فرضیه‌ای مبنی بر کاربرد ارگونومی در نورپردازی موزه‌های هنری و پرسشی کاربردی متکی بر استخراج سامانه‌های نوری طبیعی ارگونومیک در این موزه‌ها پی‌ریزی شده است. این نوشتار پژوهشی کیفی با هدفی کاربردی - توسعه‌ای است که مطالعات پایه در آن به صورت کتابخانه‌ای و پردازش داده‌ها به روش تحلیل محتوای توصیفی - تطبیقی بر اساس اطلاعات متنی مستخرج صورت گرفته است. علاوه بر آن به جهت بررسی دقیق‌تر کاربرد متقابل دو به دوی مؤلفه‌های مطرح شده در ادبیات پژوهش تکنیک کاربردی SWOT و نیز نرم‌افزاری مرتبط با بررسی اصول نورپردازی ارگونومی جهت تدقیق نتیجه در بخش یافته‌ها به کار رفته است. سامانه‌های نوری طبیعی سقفی جهت نورپردازی در فضای موزه‌های هنری مناسب‌تر از سامانه‌های دیواری است. بررسی دقیق‌تر سامانه‌های متداول در موزه‌ها نشان می‌دهد سامانه فتوولتائیک و سپس سپر نوری مناسب‌ترین سامانه برای نورپردازی طبیعی در موزه است و در رده‌های بعد لوله‌های نوری و تاقچه نوری قرار می‌گیرد. تحقق شاخص‌های بصری نورپردازی ارگونومیک متکی بر کیفیت بالای نور طبیعی، کیفیتی مطلوب در نگرستن به آثار هنری است. در بهینه‌ترین شرایط ترکیب سامانه فتوولتائیک با سپر نوری می‌تواند موجب توزیع مناسب نور ضمن کنترل بیشتر خیرگی، درخشندگی، سایه‌اندازی و کنتراست در موزه‌های هنری شود؛ در این روند در نظر گرفتن نورگیرهای دیواری جهت تأمین ارتباط دیداری درون و بیرون و منظرپردازی امری مناسب تلقی می‌شود.

واژگان کلیدی: موزه هنری، نورپردازی ارگونومیک، نور طبیعی، سامانه‌های نوری طبیعی.

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول با عنوان «تندیسگری نور؛ موزه‌ی تندیس با رویکرد ارگونومی در نورپردازی متکی بر سامانه‌های نور طبیعی» با راهنمایی نویسنده دوم در گروه معماری دانشکده هنر و معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب می‌باشد.
** E_mail: n_nikghadam@azad.ac.ir

۱. مقدمه

آنچه که در قالب عملکرد اولیه یک موزه تعریف می‌شود، گردآوری، نمایش و حفاظت از آثار هنری است؛ در این میان توانایی دیدن، درک و لذت بردن از بازدید آثار، کیفیت مهم‌تری است که چنانچه عمومیت آن محقق نشود، نه تنها کارکرد ساختمان را به‌عنوان یک موزه زیر سؤال می‌برد بلکه آن را تنها به آرشیوی از آثار مبدل می‌کند (Maghsoudi, 2009, p. 57). در این میان توانایی دیدن و درک درست آثار در موزه‌های هنری به سبب نوع و تنوع آثار اهمیت ویژه‌ای دارد. استفاده از نور به‌عنوان یکی از عناصر طراحی فضا در معماری (Pirmohammadi, Ahmadi, & Sharifi, 2014, p. 2) و عامل بنیادین ادراک بینایی، یکی از راه‌های ارتقاء عملکرد موزه، ایجاد انگیزش و رضایت در بازدیدکنندگان و لذت‌بخش کردن فضا است. این امر در فضایی همچون موزه به سبب امکان تخریب طبیعی برخی آثار به سبب قرارگیری طولانی مدت تحت پرتوهای مادون قرمز و فروسرخ اهمیت فزونی می‌یابد.

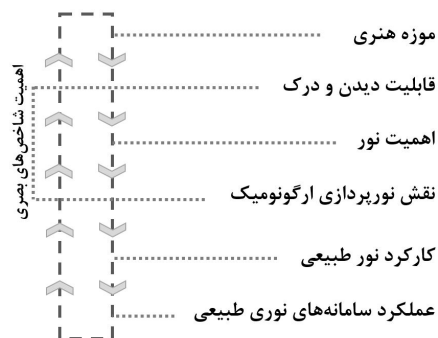
نورپردازی ارگونومیک به‌عنوان شاخه‌ای از ارگونومی محیطی دانسی است که به مقوله طراحی نور در راستای سلامت جسمی و روحی کاربران، عملکرد بهینه، رضایت‌مندی و آسایش آن‌ها می‌پردازد. تحقیقات نشان می‌دهد که میزان شدت، نوع منبع، رنگ، جهت و شیوه توزیع نور در محیط‌های متفاوت فعالیت‌های انسانی می‌تواند تا حدود زیادی بر رفتارها، روحیات، بازدهی وی تأثیر بگذارد (Pourdeihimi & Haji Seyedjava, di, 2008, p. 67). از دیدگاه ارگونومی، نورپردازی در گرو تحقق شاخص‌هایی کمی- کیفی پیامدهای مؤثری نیل به این مهم دارد. در این میان طیف نور خورشید به‌عنوان کامل‌ترین منبع نور، بهترین نتایج اساسی را برای کاربران به همراه دارد (Javani quoted from Ste-)

16, p. 2011)؛ لذا طراحی و در نظر گرفتن راهبردهایی همچون سامانه‌های نوری طبیعی در معماری، می‌تواند گامی مؤثر در راستای تحقق شرایط ارگونومی در نورپردازی تلقی شود. در شکل ۱ مورفولوژی و ساختار بیان مسأله نوشتار حاضر و سیر چرایی طرح مسأله ارائه شده است.

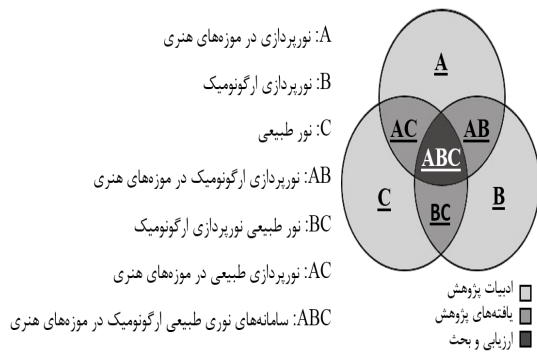
۲. روش پژوهش

این پژوهش بر پایه فرضیه‌ای مبنی بر کاربرد ارگونومی در نورپردازی موزه‌های هنری و در پی پرسش کاربردی ذیل پی‌ریزی شده است: سامانه‌های نوری طبیعی کاربردی مؤثر در بهبود نحوه نمایش آثار در فضای موزه‌های هنری کدامند؟ این نوشتار ماهیتی کیفی با رویکردی مطالعاتی کاربردی- توسعه‌ای دارد که مطالعات پایه و گردآوری اطلاعات در آن به صورت کتابخانه‌ای انجام شده و مبنی بر بررسی واقعیت‌هایی علمی و قیاس آن‌ها جهت نیل به نتیجه‌ای منطقی صورت پذیرفته؛ لذا پردازش داده‌ها در آن بر پایه قیاسی است. بدین منظور عبارات کلیدی اولیه پژوهش- بر اساس مورفولوژی بیان مسأله- در گام نخست استخراج داده‌ها تحت عنوان ادبیات پژوهش ملاک عمل قرار گرفته است؛ در مرحله بعد، وجه اشتراک دو به دوی مؤلفه‌ها بر اساس تحلیل تطبیقی معیارهای کلیدی بخش ادبیات پژوهش، تحت عنوان یافته‌های پژوهش مطالعه و استخراج شده است؛ در این گام به جهت بررسی دقیق‌تر کاربرد متقابل دو به دوی مؤلفه‌های مطرح شده در ادبیات پژوهش تکنیک کاربردی سوات به کار گرفته شده است. در گام نهایی، وجه اشتراک سه‌جانبه این روند جهت تبیین سامانه‌های نوری طبیعی ارگونومیک در موزه در قالب ارزیابی و بحث ارائه شده است. در شکل ۲ نمودار گرافیکی روند مطالعاتی نوشتار حاضر قابل مشاهده است.

شکل ۱: مورفولوژی بیان مسأله: نورپردازی ارگونومیک متکی بر سامانه‌های نوری طبیعی در موزه‌های هنری

شکل ۲: مورفولوژی روند مطالعاتی پژوهش

روند پردازشی، ملاحظات نورپردازی بهینه در موزه‌های هنری تبیین شده و بدین ترتیب معیارهای ارگونومیک در نورپردازی موزه‌های هنری استخراج شده است.

پیامدهای مهمی در بر دارد. کن پارسنز (Parsons, 2000) طی مقالاتی از جمله «ارگونومیک محیطی: مرور و بررسی اصول، نوع و روش‌های آن» بر تشریح و شفاف‌سازی شرایط ارگونومی محیطی مطلوب از جمله نورپردازی ارگونومی از سوی سازمان استاندارد جهانی (ISO) پرداخته است؛ در مجموعه این مطالعات بر اثرات ارگونومی محیطی بر چهار مقوله عمده واکنش‌های انسانی، کارایی فردی و فضای، سلامت انسان و راحتی و آسایش وی تأکید شده است. از اینرو انتظار می‌رود نورپردازی ارگونومی در موزه‌های هنری به ویژه در شرایطی متکی بر نور طبیعی با توجه به اثرات مبرم آن بر سلامت انسان و بهبود مؤلفه‌های بصری (Ghiabaklou, 2013) گامی مهم در ارتقاء عملکرد و کارایی بهینه محسوب شود. با وجود آن، از آنجایی که دانش ارگونومی به صورت تحت‌اللفظی علم قوانین و اصول طبیعی و بهینه کار تعریف شده و در ابتدا در طراحی تجهیزات مورد استفاده قرار گرفته است، تا به امروز نیز بهره از آن به طور عمده به محیط‌های کاری و آموزشی محدود شده است؛ لذا خللی که در بهره از این دانش سودمند و مفید در طرح‌های پژوهشی و کارکردی به چشم می‌خورد، اثرات ارگونومی محیطی از جمله کارایی، تمرکز آن در عملکردی همچون فضاهای فرهنگی، موزه‌ها و گالری‌هاست که شرط لازم در تحقق موفقیت آن‌ها، دیدن و دیده شدن در معرض نور مناسب می‌باشد. لذا در این بخش، به تفکیک کلیدواژه‌های مقاله اعم از نورپردازی در موزه‌های هنری، نورپردازی ارگونومیک، نور و نورپردازی طبیعی با توجه به مورفولوژی بیان مسأله و روند مطالعاتی پژوهش شرح داده و به سابقه‌های پژوهشی آن‌ها در راستای مرتبط با مقاله پرداخته شده است.

۳-۱- نورپردازی در موزه‌های هنری

کاربرد عنصر نور در معماری موزه، تدبیری ضروری جهت تأمین قابلیت رؤیت است که می‌تواند ایجاد جاذبه‌های مهیج حسی، دریافت زیباشناختی و نیز بیان مفهومی در فضا را سبب شود؛ در گامی فراتر، اهمیت نورپردازی در فضای گالری‌ها به واسطه امکان تخریب طیفی برخی آثار تشدید می‌شود. از این رو ایجاد تعادل میان جنبه‌های مختلف طراحی، گستره‌ای از ملاحظات را در نورپردازی موزه پیش‌رو می‌کشد. به عبارتی، نورپردازی در فضای موزه عملکردی چندوجهی دارد؛ نمایش بهینه آثار، کاهش تخریب آثار، عرضه و نمایش معماری فضا، تأمین امنیت و تسهیل خروج اضطراری از محیط از جمله این کارکردهاست (CIBSE, 2009, p. 198). در این روند گره کار صرفاً در تأمین نور نیست، بلکه تنظیم منابع نوری برای خلق محیطی مناسب و شرایط بصری مطلوب مسأله اصلی است (Farzi, 2009, p. 15). تلاش معمار بر آن است که فضاهایی طراحی کند که کاربر بتواند با آن ارتباط برقرار نماید و در شرایط مطلوب محیطی با آسودگی به فعالیت

سپس به این معیارها بنابر میزان اهمیت، ضریب تأثیری بین یک (کم) الی سه (زیاد) اختصاص داده شده است؛ سپس جهت نیل به الگویی مناسب در نورپردازی طبیعی موزه‌های هنری متکی بر اصول ارگونومی، سامانه‌های نوری طبیعی مورد نظر - با توجه به مزایا و معایب آن‌ها - در مقیاسی از نمره کامل (عدد پنج) و پایین‌ترین نمره (عدد یک) بر اساس میزان ثمربخشی در تحقق هر معیار نمره‌دهی شده و در نهایت معدل‌گیری صورت گرفته است. علاوه بر سیستم مذکور، با توجه به اهمیت بررسی داده‌ها و تدقیق نتیجه از ارزیابی کامپیوتری توسط نرم‌افزار زومتابل^۲ بهره گرفته شده است. در این نرم‌افزار اطلاعاتی به‌عنوان پیش‌فرض استاندارد نورپردازی ارگونومیک در هر کاربری و فضا (همچون موزه) در نظر گرفته شده است. سپس سطح کیفیت نورپردازی ارگونومیک در آن فضا بر اساس پاسخ به تعدادی سؤال کیفی در حیطه عوامل مؤثر در تحقق شاخص‌های نورپردازی ارگونومیک سنجیده می‌شود. این شاخص‌ها سه معیار بصری و دو معیار غیربصری را شامل می‌شود؛ در پژوهش حاضر با توجه به اهمیت بیشینه قابلیت دیدن و درک بهتر محیط و آثار هنری در موزه‌ها، شاخص‌های بصری در نورپردازی ارگونومیک اعم از عملکرد، آسایش و رضایت بصری ملاک عمل قرار گرفته است.

۳. ادبیات پژوهش

آنچه که در اهم پژوهش‌هایی درباره موزه و نوشتارهای مشابه آن کمتر به چشم می‌خورد، الگو کاربردی دست یافتن به عملکرد بهینه یک موزه به ویژه موزه‌های هنری، از جمله ترکیب فضایی و معماری موزه، نورپردازی مناسب در چنین فضایی، فاکتورهای محیطی درخور فضا و غیره است. البته مقوله‌ای چون نور و اهمیت آن در معماری - به ویژه با توجه به اثرات آن بر انسان و نیز بحران انرژی عصر مدرن - در پژوهش‌هایی چند، مورد تحقیق و بررسی قرار گرفته است؛ از گام‌های مؤثر که در دهه‌های اخیر به تفکیک کاربری فضایی، در راستای تبیین شرایط کیفی استاندارد در بهره و طراحی نور طبیعی و مصنوعی پرداخته شده است باید به انتشار کتاب «هندبوک نورپردازی»^۳ توسط انجمن نور و نورپردازی تحت نظر مؤسسه مهندسی خدمات ساختمانی (CIBSE, 2009) اشاره کرد. در بخشی از این پژوهش با محوریت فضاهای موزه‌های هنری و گالری‌ها، نمایش مناسب آثار، به حداقل رساندن آسیب‌های احتمالی به آثار، خوانا کردن معماری فضا برای مخاطب، تأمین امنیت موزه و بستر مناسب واکنش در شرایط اضطرار و بحرانی از موارد لزوم پرداختن به نور در موزه‌ها به‌عنوان فضایی مخاطب‌محور - اثرمحور ذکر شده است.

از دیدگاه ارگونومی به‌عنوان دانشی انسان‌محور در راستای بهبود عملکرد انسان - محیط، نورپردازی در یک فضا

بپردازد (Ghiabaklou, 2013, p. 27). با توجه به تمامی موارد مذکور، چالش طراحی نورپردازی در موزه شامل ملاحظات جدول ۲ می‌باشد. هر یک از این چالش‌ها در گرو معیارهای کلیدی مثل شدت روشنایی، درخشندگی، سایه‌اندازی و موارد دیگر است که در بخش توضیحات جدول مذکور به صورت پررنگ‌تر مشخص شده است.

۳-۲- نورپردازی ارگونومیک

جدول ۱: مبنای بررسی نورپردازی ارگونومیک

مکانیسم دیدن	پدیده‌های وابسته به سیستم بینایی و نورپردازی محیط
نور بخشی از طیف الکترومغناطیسی است که توسط چشم انسان پس از برخورد با شبکه چشم به صورت رنگ درک می‌شود (Heidari, 2012, pp. 21 - 22). نور سفید از طول موج‌های متفاوتی تشکیل شده است که چشم انسان در فرآیند دیدن آن‌ها را از یکدیگر تفکیک کرده و به صورت رنگ متمایز می‌نماید (Ghiabaklou, 2013, p. 4); با توجه به تعداد متفاوت رنگ‌دانه‌ها در شبکه چشم، تأثیر طول موج‌های مختلف بر میزان بینایی انسان یکسان نیست و طول موج‌های ناحیه‌ی زرد - سبز بیشترین و طول موج‌های قرمز و آبی کمترین اثر را بر بینایی دارند؛ بدین ترتیب رنگ اشیاء زمانی معنا دارد که نور به آن‌ها اصابت کند (Ibid, p. 4); بدین معنا که رنگ علاوه بر نیاز به نور برای دیده شدن، خود عاملی وابسته به نور است. توجه به این امر در کنترل تخریب طیف نور در محیط ضمن حفظ کیفیت مطلوب بصری برای انسان امری مهم تلقی می‌شود.	سطحی بهینه از عملکرد بینایی زمانی تحقق می‌یابد که عوامل اختلال و حواس‌پرتهی حذف شده و یا کنترل شوند و مؤلفه‌های کیفیت‌بخش ارتقاء یابند. در جدول ۳ به اهم این پدیده‌ها پرداخته شده و عوامل مؤثر در آن شرح داده شده است. کلیدواژه‌های این توضیحات به صورت پررنگ‌تر نشان داده شده است.

عوامل بر پایه شرط دستیابی به سطح مطلوبی از کیفیت نورپردازی در فضا، در گرو کنترل مؤلفه‌های سبب‌ساز اختلالات سلامتی، بصری و روانی و ایجاد و ارتقاء ثمرات مثبت نورپردازی شرح داده شده در جدول ۳ استخراج شده است.

۳-۳- نور و نورپردازی طبیعی

منظور از واژه نور طبیعی مجموعه‌ای از سه عبارت نور روز، نور خورشید و نور آسمان است (CIBSE, 2009, p. 18). بهره مناسب از نور طبیعی مستلزم توجه به شرایط اقلیمی - محیطی منطقه است (Heidari, 2012, pp. 31-32). این مهم جهت نورپردازی در معماری زمانی میسر است که منطقه مقدار ساعت آفتابی و نیز حداقل روشنایی مناسبی داشته باشد. نور طبیعی به‌عنوان یک منبع کامل طیف نوری، با بیولوژی بدن انسان و واکنش‌های دیداری وی تطابق دارد؛ لذا بهترین منبع روشنایی برای پاسخ به نیازهای دیداری است (Ghiabaklou, 2013, p. 4); ضمن آن‌که جلوه‌های پیوسته و متغیر از کنتراست نوری در فضا به واسطه نور طبیعی، فرصت تطابق را به چشم انسان می‌دهد و مانع از خستگی چشم می‌شود (Pourdehimi & Haji Seyedjavadi, 2008, p. 71). چنین نوری به واسطه طیف متغیر در طول روز میزان مناسبی از یکنواختی دارد؛ اما با توجه به عمق نفوذ آن

پارسنز (Parsons, 2000, pp. 589 - 590) معتقد است ثمرات پرداخت مناسب به شرایط نورپردازی ارگونومی، در شکل‌گیری واکنش و رفتار انسان‌ها در محیط به واسطه اثر بر سلامت انسان، آسایش کاربران، کارایی وی و نیز عملکرد فرد به ویژه عملکرد بصری قابل بررسی است؛ چراکه نور عاملی است بر چشم و دیگر اندام‌ها تأثیر مستقیم دارد و بر نحوه و مقدار فعالیت بدن و واکنش‌های رفتاری متکی بر آن مؤثر است. از سوی دیگر مقوله‌ای همچون رنگ نور علاوه بر اثر کاربردی، در روحیه و بازدهی انسان نیز مؤثر است (Weerdmeester & Dul, 2011, p. 87). بر این اساس می‌توان هدف از نورپردازی ارگونومیک را در چهار مقوله عمده ایمنی و سلامت، عملکرد بهینه، آسایش و رضایت‌مندی کاربران و نیز ابعاد زیباشناختی بررسی کرد (CIBSE, 2009, pp. 118-122). بر این اساس و به طور کلی شاخص‌های اصلی نورپردازی ارگونومیک عبارت‌اند: عملکرد بصری، آسایش بصری، رضایت بصری، دورنما و توانمندسازی (Zumtobel Staff, ELI Calculation). در این میان آنچه در فضایی همچون موزه با محوریت فعالیت‌های بصری و اهمیت دیدن و دیده شدن در حیطه نورپردازی در گام ابتدایی طراحی بر عهده معماری یک فضا است، سه شاخص بصری ارگونومی اعم از عملکرد بصری، آسایش بصری و رضایت بصری است. این سه شاخص در گرو عوامل شرح داده شده در شکل ۳ می‌باشند. این

عمق نفوذ کم، ایجاد انعکاس بر روی برخی اشیاء صیقلی، عدم یکنواختی متداوم و گسترده، امکان ایجاد خیرگی (Zareiy & Ghiabaklou, 2012, p. 6) و دارا بودن اشعه ماورابنفش نسبتاً زیاد (Shawn & Innes, 1993, p. 2) نیز در نور طبیعی وجود دارد. اما از آنجایی که شبیه‌سازی کامل کیفیت و مزایای نور روز غیرممکن است و ارتباط با محیط بیرون توأم با نورپردازی طبیعی ارتباطی مؤثر برای کاربران محسوب می‌شود (Shawn, 1999, p. 4) و بنا بر دیگر دلایل همچون توجیه اقتصادی و مصرف انرژی نورپردازی، اگر مسائل حفاظتی اجازه دهد، ارجحیت با نور روز است (Ghiabaklou, 2013, p. 295). ضمن آن که معایب احتمالی آن به واسطه تعبیه سامانه‌های نوری مناسب قابل جبران است.

بهره بهینه از نور طبیعی در گرو چگونگی وارد ساختن، توزیع، میزان نور در فضا و کنترل برخی عوامل مزاحم ضمن تقویت پتانسیل‌های آن است؛ و این مهم مشروط به بهره از سامانه‌های نوری مناسب است. این سامانه‌ها با سه هدف عمده دریافت، کنترل و انتقال نور طبیعی (Ghiabaklou, 2015, p. 157) در پی آوردن نور طبیعی به عمق بیشتری از یک فضا و نیز کنترل کمی و کیفی و توزیع نور در فضا طراحی شده‌اند (Littlefair, 1990, p. 1). هر یک از سامانه‌ها قابلیت‌ها و ویژگی‌های متنوعی دارد که کارکرد متناسب آن‌ها را با مقاصد مختلف سبب می‌شود. در جدول ۴ به بررسی متداول‌ترین سامانه‌های نوری طبیعی که در موزه‌ها نیز کاربرد دارند پرداخته شده است.^۵

در فضا بایستی با طراحی مناسب، در تمام سطح یک فضا درجه مناسبی از یکنواختی نور را حاکم کرد. علاوه بر آن، شاخص تجلی رنگ بالا نور طبیعی، مناسب‌ترین منبع جهت تشخیص رنگ و مشاهده اشیائی همچون آثار هنری است (Boyce, Hunter, & Hewlett, 2003, pp. 16-18) و این مزید بر علت اهمیت نور طبیعی در موزه‌هاست. بر اساس فرضیه بایوفیلیا مبنی بر ارتباط غریزی بین انسان و سایر سامانه‌های زنده از جمله طبیعت، افراد تمایل دارد در فضای داخلی نیز با محیط خارجی به گونه‌ای در ارتباط قرار گیرند (Boyce et al., 2003, p. 30). وارد ساختن نور طبیعی به فضا به ویژه اگر توأم با منظره‌پردازی باشد، از مؤثرترین راهکارهای برقراری ارتباط درون و بیرون است. تحقیقات نشان می‌دهد توزیع نور طبیعی در فضا کاهش استرس و افسردگی موقت را برای کاربران آن به همراه دارد (Boubekri, 2008, pp. 77-78). پویایی در شدت و انعطاف در رنگ نور طبیعی اثرات مثبتی بر سطح آسایش و خلقیات انسان در محیط دارد (Bommel, Beld, & Ooy-, en, 2002, p. 5). احساس رضایت، حاصل احساس آسایش عمومی و آن نتیجه ارزیابی حواس انسان است (Ghiabak-, lou, 2013, p. 28). عامل نور طبیعی ضمن حفظ سلامتی، به سبب ایجاد احساس پیوستگی با محیط طبیعی، شرایط مطلوب‌تر و دلپذیرتری را برای افراد فراهم می‌سازد؛ و بدین طریق ضمن ارتقاء عملکرد بصری، باعث ایجاد آسایش بصری از یک سو و افزایش حس رضایت‌مندی در فضا از سوی دیگر می‌شود (Pourdeihimi & Haji, Seyedjavadi, 2008, p. 68). حال آن که معایبی همچون

جدول ۲: ملاحظات نورپردازی در موزه

ملاحظات نورپردازی در موزه

میزان حساسیت مواد در برابر نور، شدت و نوع پرتوهای تابانده شده به شیء، مدت زمان تابش نور بر آثار و نوع حفاظت از اشیاء بر پدیده تخریب آثار به واسطه طیف‌هایی از نور مؤثر هستند. در میان طیف موج‌های پرتو نور، بخش مرئی سبب تحقق پدیده دیدن می‌شود و آنچه که تخریب آثار را به همراه دارد، پرتوهای فرابنفش و مادون قرمز آن است (Maghsoudi, 2009, p. 60). بر این اساس و در یک سنجش ده ساله آثار به سه دسته بسیار حساس شامل آثار روی کاغذ، پارچه، فرش، اشیاء شامل مواد گیاهی و یا اجزایی از حیوانات، مستعد آسیب با حساسیت میانه شامل انواع نقاشی‌های رنگ‌روغن روی بوم، اکثر آثار چوبی با رنگ طبیعی، استخوان و عاج و غیر حساس شامل فلزات، اشیاء سنگی، سرامیک، شیشه و اشیاء چوبی بدون رنگ طبیعی تقسیم می‌شوند (Shawn, 1999, p. 5). در موزه‌های هنری و با توجه به دوره و مدت زمان گالری‌ها در این موزه‌ها آثار عمدتاً در دسته دوم و سوم جای می‌گیرند.

تخریب طیفی نور

به طور کلی شدت روشنایی کم در یک فضا اختلال در دیدن و تشخیص و شدت زیاد روشنایی تخریب طیفی آثار را به دنبال دارد (CIBSE, 2009, p. 199). روشنایی مناسب در گالری‌های یک موزه متناسب با میزان حساسیت اشیاء آن به نور و مدت زمان قرارگیری آثار در معرض تابش سنجیده می‌شود.

میزان روشنایی

در موزه‌ها بایستی متناسب با نوع عرضه و نمایش اشیاء موزه‌ای صورت پذیرد. بر این اساس، برای اشیاء دیواری با توجه به هدف طراح، نورپردازی می‌تواند به صورت موضعی و یا پراکنده، خطی و یا در سطح کار اعمال شود (Zumtobel Staff, 2004, p. 84). از سوی دیگر در این گروه از آثار، اجتناب از سایه و انعکاس پوشاننده و نیز یکنواختی مناسب نور در سطح دیوار شامل اثر و خود اثر امری ضروری است (CIBSE, 2009, p. 201). حال آن‌که نورپردازی آثار سه‌بعدی و مجسمه‌ها بایستی از چند جهت و در ترکیبی از نور پراکنده و نور موضعی انجام شود تا سطحی مناسب از میزان سایه روشن را جهت تشخیص جزئیات اثر با اجتناب از چشم‌زدگی فراهم آورد (CIBSE, 2009, p. 202; Zumtobel Staff, 2004, p. 86). در توزیع روشنایی، بایستی نورپردازی آثار در تعادل با نورپردازی فضا قرار گیرد.

توزیع روشنایی و درخشندگی

شاخص تجلی رنگ منبع نور	این شاخص برای نمایش بهینه آثار موزه‌ای بایستی عالی و به عبارتی بین ۸۰ الی ۱۰۰ در نظر گرفته شود (CIBSE, 2009, p. 199). نور روز با شاخص نزدیک به ۱۰۰ در این زمینه مناسب‌ترین منبع نوری محسوب می‌شود؛ در میان منابع نور مصنوعی، لامپ‌های ال.ای.دی بالاترین شاخص را دارند و پس از آن لامپ‌های رشته‌ای سیمایی و لامپ‌های کم‌مصرف قرار می‌گیرد (Zumtobel Staff, 2004, p. 10). با توجه به اهمیت رنگ‌ها در آثار موزه‌ای و لزوم تشخیص درست آن، شاخص تجلی رنگ بالا از مهم‌ترین فاکتورهای نورپردازی در فضای موزه می‌باشد.
قدرت انطباق چشم انسان با میزان روشنایی	در سیستم بینایی انسان قابلیت تطابق و یا به عبارتی حساسیت تنظیم‌پذیر چشم با شرایط نوری محیط و زمان انطباق آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ چنانچه این تغییرات ناگهانی و شدید باشد، زمان بیشتری جهت سازگاری چشم با محیط لازم است (Heidari, 2012, p. 25). بدین منظور توصیه می‌شود موزه بر اساس آثار خود زون‌بندی نوری شود و بین لایه‌های اصلی با روشنایی مختلف، جهت تطابق چشم کاربر با فضای اصلی، فضای میانجی و واسطه با میزان نور مناسب و منعطف تدریجی قرار گیرد (Shawn, 1999, p. 6). بر این اساس توزیع نور در فضا بایستی همراه با یکنواختی مناسبی در نظر گرفته شود.
انعکاس نور	ترکیب نورهای مستقیم و انعکاس یافته در فضا باعث بهینه شدن رؤیت‌پذیری می‌شود (Smith, 2009, p. 151). از سوی دیگر موقعیت منبع نور باید به گونه‌ای باشد که از انعکاس نور به طرف چشم کاربر و از ایجاد سایه و انعکاس پوشاننده جلوگیری شود؛ بدین منظور منبع نور بایستی بالای سطح مورد رؤیت و یا در طرفین آن قرار گیرد (Weerdmeester & Dul, 2011, p. 91).
خیرگی	این پدیده تمرکز حواس و لذا عملکرد و آسایش بصری را با اختلال مواجه می‌سازد و لذا اجتناب از آن در بهینه‌سازی نمایش آثار در موزه امری ضروری است. اجتناب از خیرگی و چشم‌زدگی با کنترل نحوه تابش از منبع نور (Zumtobel Staff, 2004, p. 61). چه طبیعی و چه مصنوعی همچون فیلتر کردن آن و یا پخش کردن آن در فضا میسر می‌شود. کنترل چشمک زدن منبع نور نیز از دیگر این راهکارهاست. نور طبیعی کم‌نوسان‌ترین منبع نوری به حساب می‌آید.
سایه‌اندازی	سایه‌اندازی و کنتراست مناسب و میزان یکنواختی متناسب کمکی مؤثر در تشخیص فرم و جزئیات اشیاء سه‌بعدی است؛ و از سوی دیگر سایه‌اندازی نامناسب تشخیص اشیاء را با اختلال مواجه می‌سازد (CIBSE, 2009, p. 200). به طور کلی، زمینه بسیار بازتابنده و منبع نور گسترده، سایه‌ای ایجاد نمی‌کند؛ در حالی که زمینه با انعکاس کم و نورافکن باریک نواری می‌تواند سایه زیاد ایجاد کند. تعادل بین این دو مرز بایستی متناسب با هدف طراح اتخاذ شود.
سهولت در جهت‌یابی	در گرو فراهم آوردن سطح مطلوبی از میزان روشنایی است؛ ضمن آن‌که زون‌بندی فضاهای یک موزه به واسطه نورپردازی و توزیع نور مناسب می‌تواند گامی مهم در خوانایی بیشتر و سهولت در جهت‌یابی در آن موزه محسوب شود.
فراهم آوردن چشم‌انداز	در نظر گرفتن دیدو منظری مناسب ضمن نورپردازی فضا موجبات آسودگی چشم و تازگی فکر بازدیدکننده را فراهم آورد (Ghiabaklou, 2013, p. 297)؛ طراحی این بخش به ویژه در فضاهای نمایشی بدون محدودیت و نیز فضاهای عبوری بسیار مؤثر است و سبب آسایش و رضایت کاربران می‌شود.
انعطاف‌پذیری	وجود گالری‌های موقت در موزه‌ها، لزوم توجه به شرایط منعطف نورپردازی اعم از میزان نور، نحوه توزیع نور، موقعیت منبع نور و حتی رنگ نور را گوشزد می‌نماید (CIBSE, 2009, p. 201; Shawn & Innes, 1993, p. 5). علاوه بر آن جهت انجام فعالیت‌های فوق برنامه نظافتی و تعمیراتی، لازم است به لحاظ میزان و نیز مصرف انرژی نور مناسبی در این اوقات فراهم باشد (CIBSE, 2009, p. 200). از سوی دیگر امکان مسدود کردن نور و برداشتن نور از آثار موزه‌ای در ساعات خارج از محدوده فعالیت موزه می‌تواند کمکی در کاهش تخریب طیفی نور محسوب شود.
ایمنی و اضطرار	برای حرکت ایمن در فضای موزه، حداقل ۲۰ لوکس شدت روشنایی لازم است (Ibid, p. 201)؛ ضمن آن‌که ارزشمند و قیمتی بودن اشیاء موزه‌ای موجب می‌شود که منابع نوری و نورگذرهای با تمهیدات و ملاحظات ویژه ایمنی در نظر گرفته شود.
تعمیرات و نگهداری	در تعبیه انواع منابع نوری و طراحی نورپردازی در موزه بایستی به دوره زمانی لازم جهت نظافت و بازرسی و نیز سهولت در دسترسی به آن جهت نظافت دوره‌ای و تعمیرات توجه نمود (Ibid, p. 201)؛ به طوری که منبع نوری منتخب نباید زحمت و هزینه مضاعف بر موزه‌داری تحمیل کند.

جدول ۳: پدیده‌های وابسته به سیستم بینایی انسان و نورپردازی محیط

مؤلفه‌های پدیده‌های وابسته به سیستم بینایی انسان و نورپردازی محیط

آسیب بافت ^۶	چنین اختلالی (که در بافت پوست و در بافت کالبد بینایی مُحمل است) تحت شرایط نوری عمدتاً به واسطه پرتوهای پر انرژی و با طول موج کوتاه الکترومغناطیسی رخ می‌دهد که به طور عمده خارج از طیف مرئی است؛ اما در اجتناب از این اختلال، کنترل طیف بنفش و آبی در گستره مرئی نیز ضروری تلقی می‌شود. التهاب موقت قرنیه و خطر نور آبی از جمله موارد چنین آسیبی است (Boyce, Hunter, & Hewlett, 2009, pp. 2-3). کاهش، فیلتر کردن و یا حذف پرتوهای فرابنفش، کنترل منبع ایجادکننده عامل مزاحم در این آسیب مهم‌ترین گام در کاهش اثرات سوء آن می‌باشد.
خستگی چشم ^۷	چنین اختلالی به لحاظ فیزیولوژیک بر اثر استفاده زیاد از ماهیچه‌های کنترلی چشم جهت انطباق با شرایط محیط و به لحاظ ادراکی بر اثر وجود مفرد شرایط محل دید مناسب و حواس‌پرتی رخ می‌دهد و به صورت سوزش چشم و اختلال در دید و حتی سردرد و سرگیجه بروز می‌یابد (Ibid, pp. 7-8). روشنایی محیط، رنگ اشیاء و محدوده دید شرایط محیطی مؤثر در شرایط ذهنی و خستگی چشم، می‌باشد (Smith, 2009, p. 134)؛ به طوری که نور ضعیف، عدم توازن مناسب میزان درخشندگی، بازتاب‌های نامطبوع و شدید، منابع نوری چشمک‌زننده، یکنواختی بسیار کم و یا مفرد در فضا و نیز رنگ نور نامناسب در فضا و محدوده دید می‌تواند سبب بروز یا تشدید این پدیده شود (Bommel, Beld, & Ooyen, 2002, p. 6; Parsons, 2000, p. 589).
چشم‌زدگی و خیرگی ^۸	پدیده‌ای ناشی از مقدار شدید و ناخواسته نور از یک سطح به سمت چشم و یا کنتراست شدید درخشندگی در یک میدان دید است که می‌تواند سبب اختلال در تشخیص اشیاء، عدم راحتی دید، حواس‌پرتی و یا حتی ناتوانی دید شود (Smith, 2009, pp. 44-45). در بررسی این اختلال، کنترل درخشندگی منابع، توزیع درخشندگی و کنتراست، موقعیت منبع نور و شیء و نیز مدت زمان قرارگیری در میدان دید نقش‌های اساسی دارد (CIBSE, 2009, pp. 38 - 39).
سوسو زدن ^۹	سوسو زدن اختلالی به معنای درک تصویر به صورت گسسته است که از عوامل اصلی عدم آسایش می‌باشد (Smith, 2009, p. 45) و به واسطه نوسان در منبع نوری (فرکانس خاموش و روشن شدن جریان پرتودهی آن) و یا به عبارتی سوسو زدن منبع نوری رخ می‌دهد. مقابله با این پدیده با حذف نوسان و یا بهره از دو منبع نوری با اختلاف فاز در مجاورت بلافاصل یکدیگر امکان‌پذیر است؛ نور روز یک منبع کاملاً بدون نوسان دانسته می‌شود (Ibid, p. 145).
متامرسم ^{۱۰}	چنانچه یک شیء تحت یک منبع نوری، متفاوت از رنگ واقعی خود به نظر برسد، متامرسم رخ داده است (Ibid, p. 63). این پدیده بیش از هر چیز وابسته به شاخص تجلی رنگ منبع نوری (به معنای کیفیت منبع نور در بازتابی رنگ واقعی اشیاء) و علاوه بر آن تحت تأثیر شدت روشنایی است. در بین منابع نوری متداول در فضاهای معماری، نور روز در رده برتر شاخص تجلی رنگ و پس از آن به ترتیب انواعی از لامپ ال‌ای‌دی، برخی از لامپ‌های سیمایی، لامپ‌های کم مصرف و پس از آن لامپ‌های مهتابی قرار دارد (Zumtobel Staff, 2004, p. 10).
اثر رنگ نور بر ادراک فضا	طیف نور مرئی به صورت رنگ درک می‌شود؛ از سوی دیگر رنگ و پدیده دیدن علاوه بر ابعاد فیزیکی و یا فیزیولوژیکی، دارای بُعد روانی نیز می‌باشند. بدین معنا که برداشت روانی و حسی از رنگ یک فضا و بدین ترتیب کیفیات روحی اعم از حس مکان در آن، تابع عواملی همچون فرهنگ کاربر، عوامل اجتماعی و تجربیات فردی نیز می‌باشد و بر این اساس رنگ دارای بار ادراکی و همچنین حرارتی است (Ghiabaklou, 2013, pp. 7-11).

شکل ۳: شاخص‌های نورپردازی ارگونومیک در موزه و مؤلفه‌های آن‌ها

جدول ۴: بررسی سامانه‌های نوری طبیعی پر کاربرد

شرایط بهینه	معایب	مزایا	نوع سامانه	سامانه نوری طبیعی
<ul style="list-style-type: none"> • جبهه جنوبی، شرقی و غربی • رویه فوقانی روشن و مات و یا نیمه‌آینه‌ای • نصب در ارتفاع یک سوم فوقانی پنجره • عمق بخش داخلی ۶۵ و خارجی ۸۰ سانتی‌متر • ارتفاع بلند فضا • سقف شیروانی یا منحنی 	<ul style="list-style-type: none"> • کارایی نسبتاً پایین در شرایط آسمان ابری • نیاز به نظافت دوره‌ای و مستمر 	<ul style="list-style-type: none"> • افزایش عمق نفوذ • کاهش نور مزاحم و سایه‌اندازی در نزدیک پنجره • کنترل خیرگی • توزیع نور گسترده‌تر و یکنواخت‌تر • کاهش بار حرارتی فضا • هزینه مناسب طراحی و اجرا • عدم تداخل با ارتباط بصری با بیرون 	<p>ترکیب‌شونده با پنجره، کنترل‌کننده و پخش‌کننده نور</p> 	<p>تاقچه نوری (Ghiabaklou, 2013, pp. 70, 75, 84, & 87; Zareiy & Ghiabaklou, 2012, p. 2; Boubekri, 2008, pp. 114-115; Littlefair, 1990, pp. 10-11; Karlen & Benya, 2004, p. 34)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • جنسی مشابه آلومینیوم • متشکل از دو بال منحنی • وجود منفذهای ریز روی بال‌ها • سقف منحنی • مصالح روشن جداره‌های داخلی جهت انعکاس و پخش بهتر نور 	<ul style="list-style-type: none"> • ممانعت از دید به آسمان 	<ul style="list-style-type: none"> • توزیع گسترده و یکنواخت نور • حذف خیرگی و چشم‌زدگی • کنترل شدت طیف ورودی و تحریب طیفی آن بر آثار • جلوگیری از انعکاس پوشاننده • عدم کنتراست زنده در لایه‌های نزدیک نورگیر 	<p>ترکیب‌شونده با نورگیر سقفی، کنترل‌کننده و پخش‌کننده نور</p> 	<p>سپر نوری (Pirmohammadi, Ahmadi, & Sharifi, 2014, p. 12; Ghiabaklou, 2013, pp. 100-101; Smith, 2009, pp. 9, 140-142; Park, Joo, & Yang, 2007, p. 4)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • کرکره متحرک صفر الی ۴۵ درجه و پنل متحرک صفر الی ۹۰ درجه • روی بام و متمایل به جنوب • سازه اصلی از فلز آلومینیوم و یا استیل ضدزنگ • شیشه فتوولتائیک شفاف با قابلیت کنترل طیف فرابنفش و فرورسرخ • جهت‌گیری بنا مطابق با ملاحظات اقلیمی مبنی بر دریافت بیشترین میزان انرژی و تابش خورشیدی • برقراری تهویه در لایه پشت سامانه • پلان کشیده‌تر و بلندتر 	<ul style="list-style-type: none"> • هزینه نصب و اجرا (که البته با توجه به بازده سامانه در تولید انرژی در مدت کوتاهی برگشت‌پذیر است). 	<ul style="list-style-type: none"> • عملکرد مناسب در همه فصول و میزان‌های مختلف تابش تولید و ذخیره انرژی • کاهش مصرف انرژی الکتریکی • کاهش آلودگی‌های زیست‌محیطی • عمر مفید بالا • امکان حذف طول‌موج‌های مضر نور • کاهش شدت جذب گرما • تأمین درجات مختلف نور و سایه • کنترل کنتراست و خیرگی • توزیع گسترده و یکنواخت نور • امنیت بالا • امکان شستشو خود به خود توسط باران • عدم تداخل طراحی با سازه بنا 	<p>ترکیب‌شونده با بام، نما، پنجره و سایه‌بان‌ها، دریافت‌کننده و کنترل‌کننده نور، تولید انرژی الکتریسیته</p> 	<p>سایه‌بان فتوولتائیک (سقفی و متحرک) (Ghiabaklou, 2013, pp. 159-160; Vafaei, 2009, pp. 74, 76-77; Ghiabaklou, 2015, pp. 230, 239, & 242; Bagheri Rad & Mofidi Shemirani, 2015, pp. 3-5)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • گردآورنده نوری از نوع برش‌خورده لیزری • ثابت هرمی و یا چرخان محوری • لوله حامل منشوری و داری کمترین خم • پخش‌کننده چندلایه لمینت‌شده با حداقل میزان جذب نور • لوله حامل دوگانه • تجهیز به سپر نوری جهت افزایش یکنواختی توزیع نور 	<ul style="list-style-type: none"> • کاهش نور ورودی به ازای افزایش طبقات • کارایی کم در شرایط آسمان غالباً ابری • هزینه بالای نصب و نگهداری • اندازه نسبتاً بزرگ تمهیدات • جذب بخشی از نور در لوله حامل • تأثیر بر سازه و معماری بنا 	<ul style="list-style-type: none"> • هدایت و انتقال نور در ساختمان‌هایی با پلان عمیق و طبقات زیرین • امنیت بالا • امکان حذف و یا کاهش طیف فرورسرخ • کاهش مصرف برق • کاهش بار و انتقال حرارتی • توزیع نور یکنواخت • کنترل خیرگی و چشم‌زدگی 	<p>دریافت‌کننده و انتقال‌دهنده نور</p> 	<p>لوله نوری (عمودی و دولایه) (Ghiabaklou, 2013, pp. 177, 188-189, 193, 215, 218, 221, & 224; Zareiy & Ghiabaklou, 2012, pp. 3-4; Pirmohammadi, Ahmadi, & Sharifi, 2014, p. 13; CIBSE, 2009, pp. 136-137; Boubekri, 2008, p. 125; Littlefair, 1990, pp. 1-3)</p>

ارگونومی بر محوریت بهینه‌سازی شرایط کاربر و کاربری بر مبنای مؤلفه‌های بصری بنا گشته است انتظار می‌رود تحقق شرایط نورپردازی ارگونومیک در موزه گامی مؤثر در ارتقاء بازدهی موزه تلقی شود. جهت بررسی تطبیقی دقیق‌تر کارکرد نورپردازی ارگونومیک در موزه در شکل ۴ اهم ملاحظات نورپردازی در موزه‌های هنری و نیز شاخص‌های نورپردازی ارگونومیک و مؤلفه‌های آن ارائه و با تحلیلی تطبیقی، همسویی و سازگاری آن‌ها بررسی شده است. مطابق تحلیل تطبیقی شکل ۴ تحقق شرایط ارگونومی در نورپردازی عاملی مؤثر در محقق شدن ملاحظات نورپردازی در موزه جهت نیل به ارتقاء سطح کیفیت و بهبود نحوه نمایش آثار محسوب می‌شود؛ به طوری که عمده معیارهای نورپردازی ارگونومیک در تطابق با بیش از دو معیار نورپردازی ارگونومیک قرار دارند و ملاحظات آن‌ها مشترک است. به طور کلی می‌توان اینطور اذعان داشت، ارگونومی از جنبه‌های فیزیکی، ادراکی و روانی بر تحقق ملاحظات نورپردازی در موزه مؤثر واقع می‌شوند؛ ناگفته نماند که تحقق این مؤلفه‌های بصری، در وهله نخست مشروط به فراهم آمدن شرایط ایمنی محیط و سلامت کاربران می‌باشد.

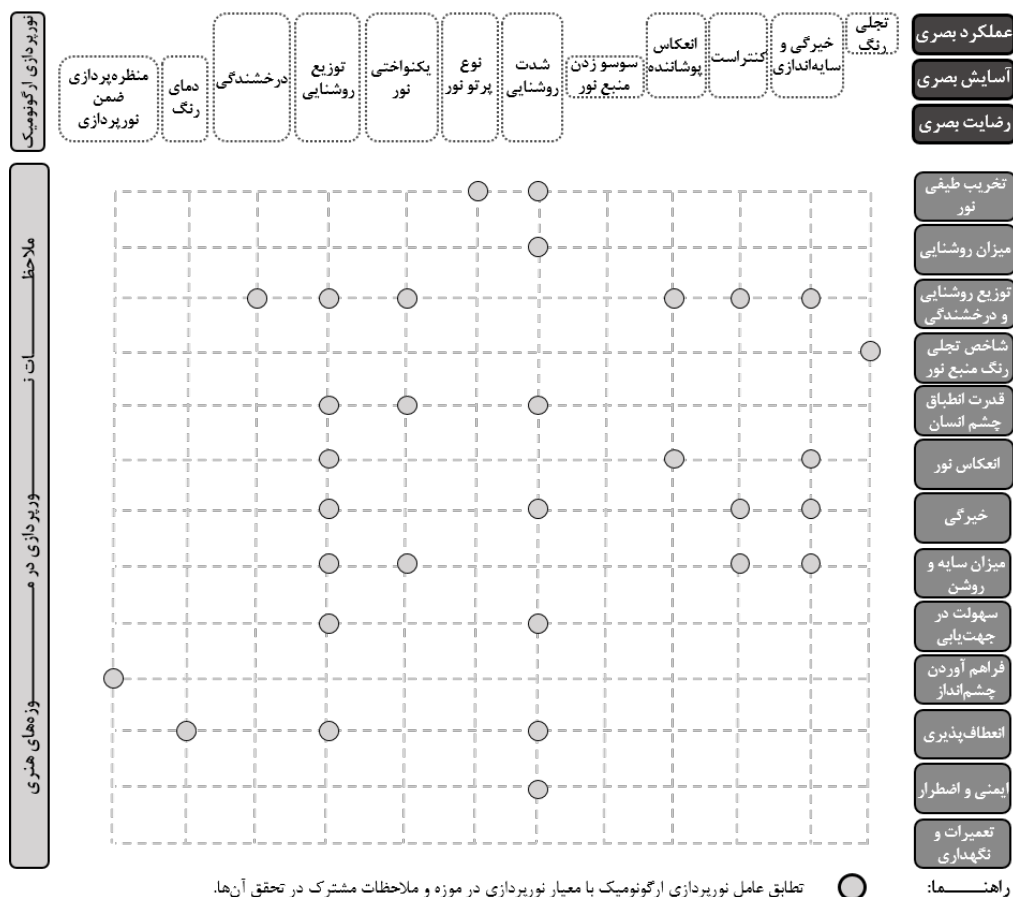
۴. یافته‌های پژوهش

چنانچه در مورفولوژی روند مطالعاتی پژوهش نیز اشاره شد، در این مرحله، وجه اشتراک دو به دوی مؤلفه‌های پژوهش اعم از نورپردازی ارگونومیک، نور طبیعی و نورپردازی در موزه‌های هنری بر اساس تحلیل تطبیقی معیارهای کلیدی بخش ادبیات پژوهش بررسی و استخراج شده است؛ در این گام به جهت بررسی دقیق‌تر رابطه‌ی کاربردی متقابل دو به دوی مؤلفه‌های مطرح شده تکنیک کاربردی سوات و قیاس تطبیقی به کار گرفته شده است.

۴-۱- نورپردازی ارگونومیک در موزه‌های هنری

در میان حواس بشری، بینایی به مراتب از سایر حواس در فراهم آوردن اطلاعات از محیط و تحقق پروسه ادراکی قدرتمندتر است؛ تحقق این پروسه نیز به یک نورپردازی خوب نیاز دارد تا افراد بتوانند از پیرامون اطلاعات گرفته و تمامی تصاویر محیطی را ضمن تشخیص، تحلیل و درک نمایند. لذا پرداختن به مقوله نورپردازی به‌عنوان یکی از ارکان بنیادین دیدن و فراهم آوردن شرایط مطلوب بصری برای انسان در موزه به‌عنوان فضایی اثرمحور و در عین حال مخاطب‌محور بایسته است. از آنجایی که نورپردازی

شکل ۴: نمودار تحلیلی- تطبیقی کارکرد نورپردازی ارگونومیک در موزه

تطابق عامل نورپردازی ارگونومیک با معیار نورپردازی در موزه و ملاحظات مشترک در تحقق آن‌ها.

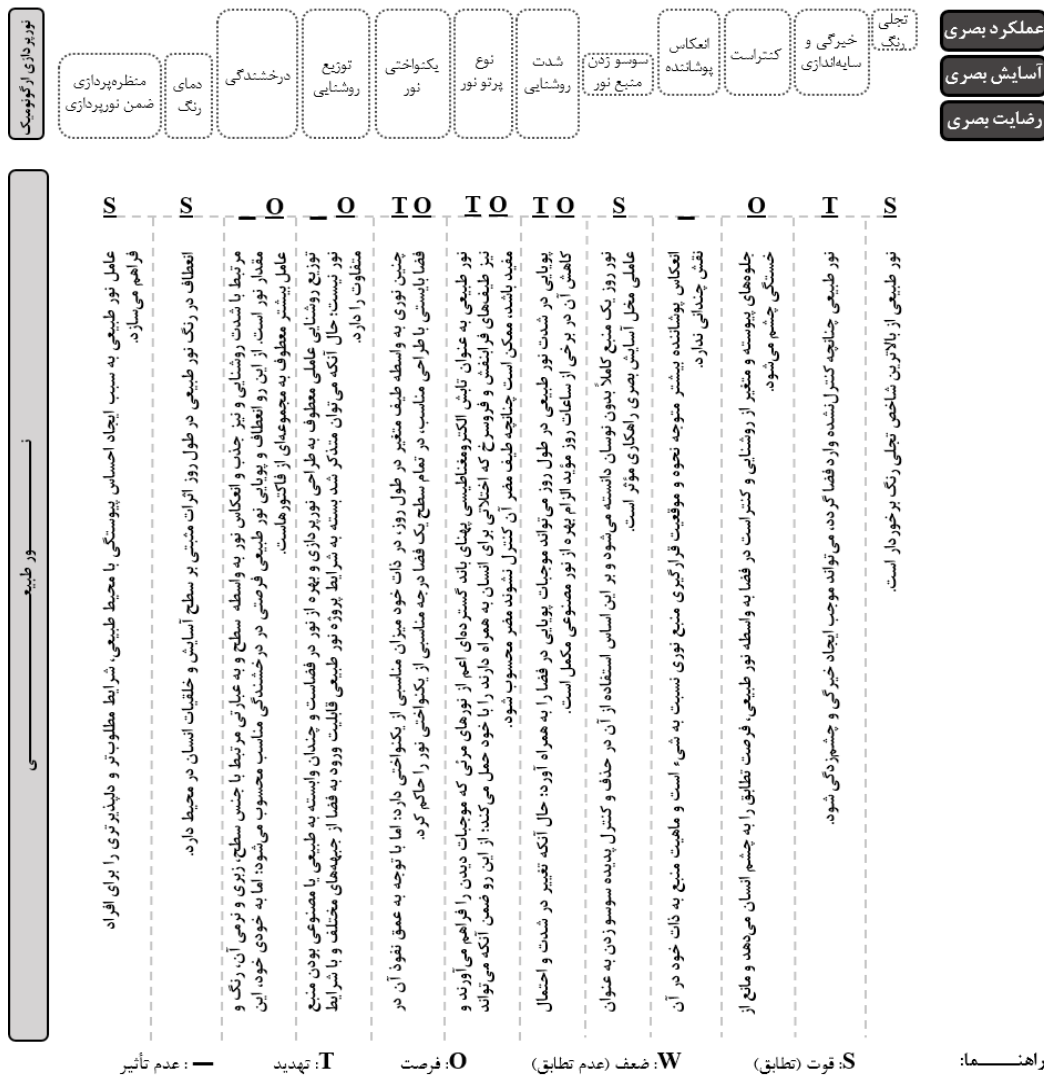
راهنما:

۴-۲- نور طبیعی در نورپردازی ارگونومیک

عنصری مهم در نورپردازی ارگونومیک تلقی شود. جهت بررسی دقیق‌تر کاربرد نور طبیعی در تحقق نورپردازی ارگونومیک، میزان تطابق این نور با مؤلفه‌های نورپردازی ارگونومیک در پنج رده قوت، فرصت، تهدید، ضعف و بی‌تأثیر در شکل ۵ در قالب نموداری ارائه و چرایی آن در ذیل هر مؤلفه تبیین شده است. بر این اساس نور طبیعی قادر است با فراهم آوردن بستر مناسب برای اکثریت معیارهای ارگونومی در نورپردازی در تحقق آن مؤثر واقع شود؛ حال آن‌که برخی محدودیت‌ها و نواقص این نور، مؤید لزوم بهره‌گیری از سامانه‌های نوری مناسب برای نیل به بیشینه شرایط بهینه آن است.

مطالعات حاکی از آن است که نور با توجه به کمیت و کیفیت آن در ابعاد مختلف می‌تواند به میزان قابل توجهی بر کارایی، آسایش و روحیات انسان در محیط‌های متفاوت تأثیر بگذارد. چنانچه پیشتر نیز اشاره شد نور طبیعی به‌عنوان یک منبع کامل طیف نوری قادر است بخش مهمی از نیازهای محیط و کاربر به نور را تأمین نماید؛ ضمن آن‌که بیشترین تطابق را با عکس‌العمل‌های بصری انسان دارد. از این رو و با توجه به اهمیت مؤلفه‌های بصری در تحقق نورپردازی ارگونومیک انتظار می‌رود نور طبیعی

شکل ۵: نمودار تحلیلی - تطبیقی کارکرد نور طبیعی در نورپردازی ارگونومیک

نور طبیعی

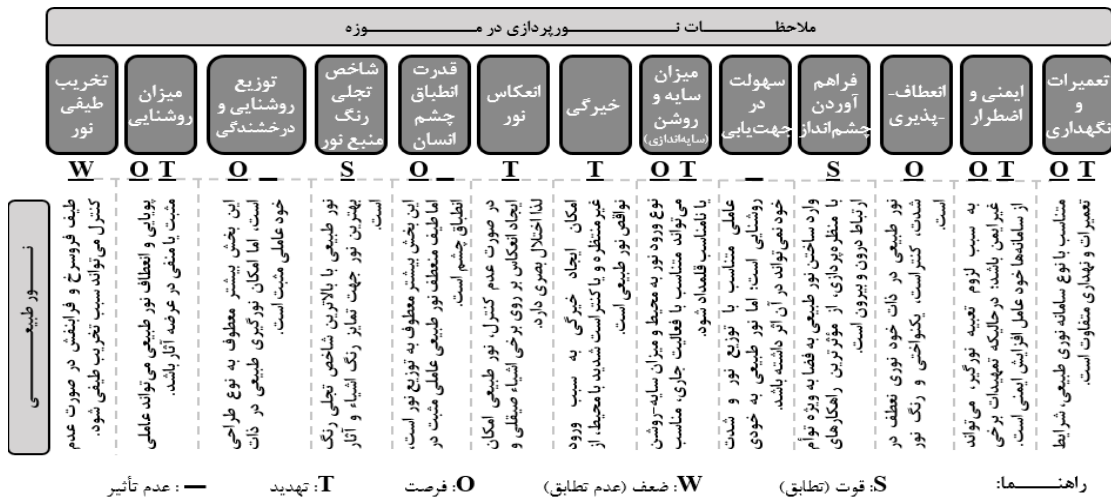
راه‌نما: S: قوت (تطابق) W: ضعف (عدم تطابق) O: فرصت T: تهدید - : عدم تأثیر

۴-۳- نور طبیعی در نورپردازی موزه‌های هنری

جهت بررسی دقیق‌تر این انطباق، در شکل ۶ میزان سازگاری نور طبیعی با هر یک از معیارهای نورپردازی در موزه‌ها سنجیده شده است. طبق این نمودار، نور طبیعی قادر است اهم ملاحظات نورپردازی در موزه‌های هنری را پوشش دهد؛ حال آن‌که وجود طیف فرورسوخ و فرابنفش نقطه ضعف مهم آن در امکان تخریب برخی از آثار موزه‌ای محسوب می‌شود.

با توجه به تطابق بالای نور طبیعی در واکنش‌های بصری، این نور می‌تواند جهت فعالیت‌های بصری و محیط‌هایی با محوریت دیدن و دیده شدن، اولویت اول نورپردازی قرار گیرد مشروط به آن‌که مسائل امنیتی - حفاظتی اجازه دهد.

شکل ۶: نمودار تحلیلی- تطبیقی کارکرد نور طبیعی در نورپردازی موزه

۵. ارزیابی و بحث

بر اساس یافته‌های پژوهش، فضا سازی به واسطه نور ضمن تحقق عملکرد بصری، آسایش بصری و رضایت بصری چالش‌های نورپردازی در ارگونومیک در موزه‌های هنری محسوب می‌شود؛ در این میان، نور طبیعی قادر است ضمن توجه به معیارهای ارگونومی، نیازهای نورپردازی در موزه‌ها با محوریت نمایش آثار هنری را نیز پوشش دهد؛ حال آن‌که رفع محدودیت‌ها و نواقص آن نیازمند بهره از سامانه‌های نوری طبیعی مناسب است. از این رو در این گام از پژوهش، سامانه‌های طبیعی متداول و پرکاربرد در موزه‌ها که پیش از این به بررسی آن‌ها پرداخته شد، بر اساس میزان تحقق شرایط نورپردازی ارگونومیک در موزه‌ها ارزیابی می‌شوند.

۵-۱- سامانه‌های نوری طبیعی ارگونومیک در موزه‌های هنری

جهت نیل به الگویی مناسب در روند ارزیابی سامانه‌های مورد بررسی، مجموعه‌ای از معیارها با توجه به جدول ۲ و شکل ۴ استخراج و به هر یک از آن‌ها ضریب تأثیری از سه الی یک داده شده است. در این روند چنانچه عملکرد بصری را قابلیت دیدن و امکان انجام فعالیت‌های بصری بدون نقص، آسایش بصری را انجام امور بصری در شرایط آسایش و بدون اختلال و مزاحمت و رضایت بصری را انجام فعالیت‌های بصری با رضایت‌مندی و تمایل به حضور مجدد در آن فضا تعریف نماییم، شرط لازم تحقق کارایی بهینه موزه، تحقق عملکرد بصری و فاکتورهای آن است (ضریب ۳)؛ در مرحله بعد رفع دلزدگی و خستگی از موزه در گرو تحقق آسایش بصری واجد اهمیت است (ضریب ۲)؛ پس از آن ایجاد جذابیت فضایی و رغبت در مخاطب برای تجربه چندباره فضا اهمیت دارد که به واسطه تحقق عوامل وابسته به رضایت بصری و امکان تجربه منعطف آثار موزه‌ای امکان بروز می‌یابد (ضریب ۱). علاوه بر آن باید

به احتمال تخریب طیفی آثار در موزه نیز توجه نمود؛ از آنجایی که اشیاء در این موزه‌ها به طور عمده غیرحساس به نور و یا دارای حساسیت میانه به نور هستند، تخریب طیفی معیاری متوسط (ضریب ۲) به جهت میزان اهمیت در نورپردازی موزه‌های هنری در نظر گرفته شده است.

بر این اساس می‌توان معیارهای نورپردازی ارگونومیک در موزه را بر اساس ضریب به شرح زیر بیان نمود:

- ضریب سه (بیشترین اهمیت): شدت روشنائی و میزان نور ورودی، یکنواختی نور، کنترل خیرگی، درخشندگی، سایه‌اندازی و کنترست، توزیع گسترده روشنائی و عمق نفوذ زیاد، شاخص تجلی رنگ بالا، کنترل انعکاس‌های مزاحم همچون انعکاس پوشاننده و امنیت منبع نور.
- ضریب دو: دمای رنگ و به عبارتی رنگ نور مناسب، منظرپردازی ضمن نورپردازی، امکان حذف و یا کاهش اشعه فرورسرخ و فرابنفش و عدم نوسان منبع نور.
- ضریب یک: انعطاف در میزان نور ورودی و انعطاف در رنگ نور توزیع شده در فضا.

در جدول ۵ ارزیابی سامانه‌های مذکور بر اساس معیارهای نورپردازی در موزه به تفکیک ضریب تأثیر و در مجموعه شکل ۷ نمودارهای نمود گرافیکی (سمت راست؛ معیارهای A تا M به ترتیب معیارهای جدول ۵) و ارزیابی کامپیوتری سامانه‌ها با نرم‌افزار زومتابل (سمت چپ) ارائه شده است. امتیازدهی به سامانه‌ها در مقیاس مذکور برای هر معیار، به واسطه قیاس نقش هر سامانه در میزان و یا تحقق آن معیار انجام شده است. به‌عنوان مثال، مطالعات (جدول ۴) نشان می‌دهد انواع خاصی از سامانه‌های فتولتائیک قادر هستند طیف فرورسرخ و فرابنفش را جهت تولید الکتریسته استفاده و لذا نفوذ آن به در فضای داخلی حذف نمایند، حال آن‌که سپر نوری متناسب با جنس آن صرفاً می‌تواند میزان طیف فرورسرخ و فرابنفش ورودی را تعدیل و کنترل نماید. لازم به ذکر است از آنجایی که عملکرد تمامی این

سامانه‌ها بر پایه نور طبیعی است، معیارهای رنگ نور و نیز عدم نوسان منبع نور در تمامی آن‌ها یکسان سنجیده شده است. از سوی دیگر، معیار شاخص تجلی رنگ نیز به طور کلی بر اساس نوع منبع نور که در اینجا نور طبیعی است سنجیده می‌شود، اما توزیع یکنواخت و یکدست نور و عدم سایه‌اندازی‌های نامطلوب و زننده عاملی در جهت بهره بیشتر از این پتانسیل نور طبیعی تلقی می‌شود؛ از این رو در سنجش سامانه‌های مورد مطالعه در این معیار به ملاک‌های یکنواختی و عدم سایه‌اندازی‌های مزاحم نیز توجه شده است.

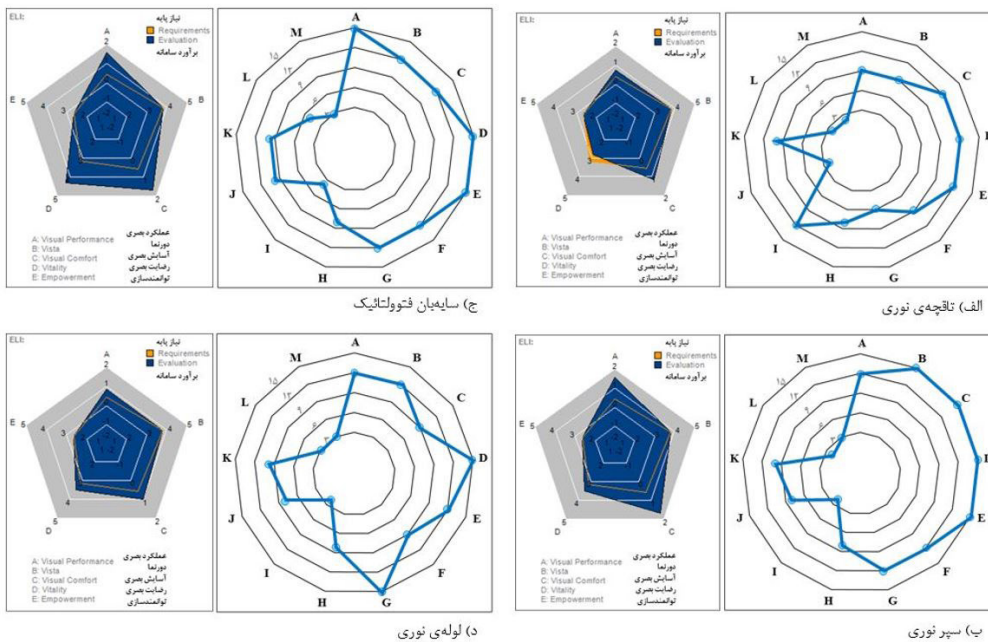
پی‌جویی روند تأثیر نور طبیعی در قالب سامانه‌های نوری طبیعی بر تحقق شرایط ارگونومی جهت نیل به ارتقاء سطح کیفیت و بهبود نحوه نمایش آثار در موزه‌های هنری به سبب گستردگی و پیچیدگی، در وهله نخست نیازمند مطالعه وسیع در مجموعه فرایندهای تشکیل‌دهنده نورپردازی بهینه در موزه‌های هنری و در گام نهایی ملزوم به جمع‌بندی مناسب، ارزیابی و ارائه الگویی مناسب بر اساس مطالعات تحلیلی تطبیقی است. ارزیابی‌های صورت گرفته در این پژوهش نشان می‌دهد سامانه‌های نوری طبیعی که به صورت سقفی و در ترکیب با آن به کار

می‌روند، جهت نورپردازی در فضای موزه‌هایی با محوریت نمایش آثار هنری مناسب‌تر است؛ چراکه ضمن توزیع نور گسترده‌تر می‌توانند نور یکنواخت‌تر را در فضا منتشر و پخش نمایند؛ علاوه بر آن احتمال خیرگی و چشم‌زدگی و لذا خستگی چشم در آن‌ها کمتر از سامانه‌های نوری دیواری است. این سامانه‌ها به سبب طیف سایه روشن و کنتراست حاصله در سطح فضا، موجبات دیدن و درک بهتر آثار سه‌بعدی را فراهم می‌آورد. بررسی دقیق‌تر سامانه‌های متداول در موزه‌ها نشان می‌دهد سامانه‌ی فتوولتائیک و سپس سپر نوری مناسب‌ترین سامانه برای نورپردازی طبیعی در این موزه‌ها است و در رده‌های بعد لوله‌های نوری و تاقچه نوری قرار می‌گیرد؛ در این میان لوله‌های نوری به سبب پیچیدگی نسبی در طراحی و اجرا، صرفاً زمانی مناسب است که هدف، روشنایی طبیعی بخشیدن به فضایی دور از دسترس نور طبیعی باشد. اما در روند بهره از این سامانه‌ها توجه به نوع و کارکرد آن‌ها نیز ضروری است؛ به طوری که به‌عنوان مثال کارایی بهینه سایه‌بان‌های فتوولتائیک در گرو متحرک بودن آن و یا عملکرد بهینه لوله نوری در موزه‌های هنری مشروط به دو لایه بودن آن است.

جدول ۵: ارزیابی سامانه‌های نوری طبیعی در تحقق نورپردازی ارگونومیک و نمایش بهینه آثار در موزه

معدل	معیار (ضریب تأثیر)													
	انعطاف در رنگ نور توزیع شده در فضا ^(۱)	انعطاف در میزان نور ورودی ^(۱)	عدم نوسان منبع نور ^(۲)	حذف یا کاهش طیف فرابنفش و فرورسرخ ^(۲)	منظره‌پردازی ضمن نورپردازی ^(۲)	دمای رنگ نور (رنگ نور) ^(۳)	امنیت منبع نور ^(۳)	کنترل انعکاس‌های مزاحم ^(۳)	تجلی رنگ ^(۳)	توزیع گسترده نور و عمق نفوذ بالا ^(۳)	کنترل خیرگی، درخشندگی، سایه‌اندازی و کنتراست ^(۳)	یکنواختی نور ^(۳)	شدت روشنایی ^(۳)	سامانه نوری طبیعی
۳,۲۲	۲	۲	۵	۱	۵	۴	۲	۳	۴	۴	۴	۳	۳	تاقچه نوری
۴,۱۶	۳	۲	۵	۴	۱	۴	۴	۴	۵	۵	۵	۵	۴	سپر نوری
۴,۳۰	۳	۵	۵	۵	۲	۴	۴	۴	۵	۵	۴	۴	۵	سایه‌بان فتوولتائیک
۳,۸۰	۳	۳	۵	۴	۱	۴	۵	۳	۴	۵	۳	۴	۴	لوله نوری

شکل ۷: نمودار تحلیلی - تطبیقی کاربرد نورپردازی ارگونومیک در موزه

۶. نتیجه‌گیری

در این بین محسوب می‌شود که نیازمند کنترل و رفع به واسطه سامانه‌های نوری مناسب است. در این میان سایه‌بان‌های فتولتائیک متحرک قادرند ضمن تولید و تأمین بخشی از انرژی الکتریسیته مجموعه از انرژی خورشیدی، با امکان تغییر و انعطاف در میزان نور طبیعی ورودی، شدت روشنایی طبیعی مناسب فضاهای موزه را ضمن توزیع گسترده فراهم آورد. از سوی دیگر در میان سامانه‌های نوری طبیعی شناخته شده متداول، این سامانه می‌تواند بیشترین میزان کنترل و حتی حذف طیف مخرب نور طبیعی اعم از اشعه فرابنفش و فرورسرخ را مهیا سازد. ترکیب این سامانه با سپر نوری می‌تواند موجب توزیع یکنواخت‌تر نور ضمن کنترل بیشتر خیرگی، درخشندگی، سایه‌اندازی و کنتراست در موزه شود. ترکیب این دو سامانه قادر است اهم معیارهای نورپردازی ارگونومیک در موزه‌های هنری را در سطح بالایی فراهم آورد؛ حال آن‌که منظره‌پردازی ضمن نورپردازی در سامانه‌های سقفی به حد مطلوبی تأمین نمی‌شود؛ از این رو در نظر گرفتن نورگیرهای دیواری جهت تأمین ارتباط دیداری درون و بیرون امری مناسب تلقی می‌شود. یادآور می‌شود ترکیب مناسب نورپردازی طبیعی و نور مصنوعی (در مواقع لزوم) در نیل به عملکرد نوری مناسب در موزه‌های هنری (به ویژه آن دسته که از آثار که در ویتترین‌ها و محفظه‌ها ارائه می‌شوند) امری بایسته است.

تحقق شاخص‌های بصری نورپردازی ارگونومیک متکی بر کیفیت بالای نور طبیعی، به‌عنوان کیفیتی مطلوب در نگرستن به آثار هنری مطرح است. فضا سازی به واسطه نور ضمن تحقق عملکرد بصری، آسایش بصری و رضایت بصری چالش‌های نورپردازی در موزه‌های هنری محسوب می‌شود؛ نور طبیعی که شبیه‌سازی کامل کیفیت و مزایای آن غیرممکن است، به دلیل کیفیت بالا، طیف رنگی، تنوع و تغییر آن، ایجاد قابلیت تجربه‌ی برخی از محرک‌های محیطی و دادن دید مناسب در پیشبرد و مواجهه با این چالش دارای اهمیت بسیار است؛ حال آن‌که معیایی همچون عمق نفوذ کم، احتمال خیرگی، انعکاس‌های مزاحم و عدم یکنواختی نیز در آن وجود دارد. این معایب با در نظر گرفتن سامانه‌های نوری مناسب قابل جبران است. در این میان هر یک از سامانه‌ها قابلیت‌ها و ویژگی‌های متنوعی دارد که کاربرد متناسب آن‌ها را با مقاصد مختلف در فضاهای موزه‌های هنری را سبب می‌شود. به طور کلی سامانه‌های نوری طبیعی که به صورت سقفی و در ترکیب با آن به کار می‌روند، جهت نورپردازی در فضای موزه مناسب‌تر هستند چرا که ضمن کنترل خیرگی و انعکاس‌های مزاحم، عمق نفوذ بیشتری دارند. علاوه بر آن با طیف کنتراست منعطف امکان دیدن و درک بهتر آثار فراهم می‌آورد؛ شایان ذکر است حال آن‌که امکان تخریب برخی آثار هنری حساس به اشعه فرورسرخ و فرابنفش نور طبیعی در دراز مدت، تهدیدی

پی‌نوشت

۱. از آنجایی که موزه‌ها بر اساس موضوع آن به انواع هنری، اکوموزه، علوم، باستان‌شناسی و دیگر موارد تقسیم می‌شوند و چالش‌های طراحی آن‌ها اعم از نورپردازی بر اساس نیاز آن متفاوت می‌باشد، پیگیری روند تأثیر نورپردازی ارگونومی و ارزیابی سامانه‌های نوری طبیعی مؤثر در این روند نیازمند مشخص نمودن نوع موزه است. از این‌رو در نوشتار پیشرو روند مطالعاتی برپایه بررسی نیازها و شرایط موزه‌های هنری در نظر گرفته شده است. علاوه بر آن متذکر می‌شود سامانه‌های نوری طبیعی در این نوشتار به سامانه‌های نورپردازی عمومی محیطی جهت عرضه آثاری که در فضای موزه و خارج از محفظه نمایشی و ویتترین‌ها ارائه می‌شوند اشاره دارد.

۲. Zumtobel ELI/ LENI Calculation (ساخته شده توسط گروه مطالعاتی- تولیداتی در زمینه نورپردازی زومتابل در کشور اتریش): در این نرم‌افزار اطلاعاتی به‌عنوان پیش‌فرض استاندارد نورپردازی ارگونومیک در هر فضا در نظر گرفته شده است. سپس سطح کیفیت نورپردازی ارگونومیک در آن فضا بر اساس پاسخ به تعدادی سؤال کیفی در حیطه عوامل مؤثر در تحقق شاخص‌های نورپردازی ارگونومیک اعم از عملکرد بصری، آسایش بصری، رضایت بصری، دورنما و توانمندسازی سنجیده می‌شود. در پژوهش حاضر با توجه به اهمیت بیشتر قابلیت دیدن و درک بهتر محیط و آثار هنری در موزه‌ها، سه شاخص عملکرد، آسایش و رضایت بصری ملاک عمل قرار گرفته و دو عامل دیگر یعنی دورنما به معنای نورپردازی با هدف تفکیک زون‌های فعالیتی ضمن پرداختن به شرایط نگهداری از ابزار روشنایی و توانمندسازی با اشاره به مباحث مدیریت نورپردازی در سطح پیش‌فرض برنامه در نظر گرفته شده است.

3. The SLL Lighting Handbook

۴. مؤلفه‌های مذکور در شکل ۳ مستخرج از منابع زیر است که به علت تعدد منابع در استخراج عوامل از ذکر جز به جز آن در هر بخش اجتناب شده است:

- ان. اسمیت (۱۳۸۸). اصول طراحی روشنایی از دیدگاه ایمنی و بهداشت. ترجمه: کاوه احمدیان تازه محله. تهران: نشر طراح.
- جی. دال و بی. ویدمیستر (۱۳۹۰). ارگونومی برای مبتدیان. ترجمه: اکبر شیر خورشیدیان. تهران: نشر طراح.

CIBSE. (2009). The SLL Lighting Handbook. London: Institute of Building Service Engineers, The Society of Light and Lighting.

Parson, K.C. (2000). Environmental Ergonomics: A Review of Principles, Methods' and Moels. Applied Ergonomics, 31, 581-594.

Skansi, R. (2012). Ergonomics of Light. Balkanlight.

Zumtobel Staff. (2009). Thorn Lighting and Sustainability: Improving Quality of Life by Lighting People and Places. Durbin: Zumtobel GmbH.

Zumtobel Staff. (2015). Ergonomic lighting Indicator (ELI).

۵. از بین سامانه‌های نوری، با توجه به مجموعه مطالعات تفصیلی، متداول‌ترین سامانه‌ها که با توجه به بررسی نمونه‌های موردی با کاربری موزه، کاربردی نیز می‌باشد انتخاب و بررسی شده است.

6. Tissue Damage

7. Eyestrain

8. Glare

9. Flicker

10. Metamerism

11. Visual Performance

12. Visual Comfort

13. Visual Satisfaction, Vitality

14. Veiling Reflection

REFERENCES

- Bagheri Rad, S., & Mofidi Shemirani, M. (2015). Photovoltaic Systems Integrated with the New Buildings, a New Method in Sustainable Architecture. 1st International Conference on Architecture, Civil and Urban Development at the Beginning of the Third Millennium; 2015 June; Associations of Iranian Architects, Tehran, Iran.
- Boubekri, M. (2008). Daylight, Architecture and Health. New York: ELSEVIER, Architectural Press.
- Boyce, P., Hunter, C., & Hewlett, O. (2003). The Benefits of Daylight through Window. New York: Rensselaer Polytechnic Institute. <https://www.semanticscholar.org/paper/The-Benefits-of-Daylight-through-Windows-Boyce-Hunter/99e627e7725f4ffd58792d8ee7a1687dd731ab3>
- Boyce, P., Hunter, C., & Hewlett, O. (2009). The Impact of Light in Buildings on Human Health. 2nd International Conference on Sustainable Healthy Buildings; 2009 October; Seoul, Korea.
- Bommel, W.J.M., Beld, G.J., & Ooyen, M.H.F. (2002). Industrial Lighting and Productivity. The Netherlands: Philips Lighting.
- CIBSE. (2009). The SLL Lighting Handbook. London: Institute of Building Service Engineers, The society of Light and Lighting.
- Farzi, A. (2009). Lighting in Interior Spaces. *Memari-Farhang*, 10(35), 100-104.
- Ghiabaklou, Z. (2013). Fundamentals of Building Physics 5: Daylighting. Tehran: Publication of Jihat Amirkabir University.
- Ghiabaklou, Z. (2015). Fundamentals of Building Physics 2: Environmental Control. Tehran: Publication of Jihat Amirkabir University.
- Heidari, Sh. (2012). Architecture and Lighting. Tehran: University of Tehran Press.
- Javani, Z. (2011). Institute of Architecture with the Approach of Ergonomics Lighting [MA]. Isfahan, Isfahan University of Art.
- Karlen, M., & Benya, J. (2004). Lighting Design Basics. New Jersey: Wiley.
- Littlefair, P. (1990). Innovative Daylighting: Review of Systems and Evaluation Methods. *Lighting and Technology*, 22(1), 1-17. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/096032719002200101>
- Maghsoudi, A. (2009). Lighting Design in Museum and Gallery. *Memari-Farhang*, 10(35), 57-61.
- Park, J.H., Joo, Y., & Yang, J. (2007). Cycloids in Louis I. Kahn's Kimbell Art Museum at Fort Worth. *The Mathematical Tourist*. 2, 1-7. <https://doi.org/10.1007/BF02986205>
- Parsons, K.C. (2000). Environmental Ergonomics: A Review of Principles, Methods' and Models. *Applied Ergonomics*. 31, 581-594. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0003687000000442>
- Pirmohammadi, M., Ahmadi, M., & Sharifi, M. (2014). Application of Natural Light in Architecture and Energy. The 1st National Conference on New Approaches in Empowerment and Sustainable Development in Architecture, Civil, Tourism, Energy and Environment; 2014 July; Shahid Mofatteh University, Hamedan, Iran.
- Pourdehimi, Sh., & Haji Seyedjavadi, F. (2008). The Impact of Daylight on Humans. *Soffeh Quarterly Research Journal*, 17(46), 67-75. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=111267>
- Shaw, K., & Innes, M. (1993). Museum and Gallery Lighting. http://www.kevan-shaw.com/ksld_upload/pdf/museums_art.pdf (Access Date: June 3 2015).
- Shawn, K. (1999). Museum Lighting; A Three Part Lecture on Aspects of Museum Lighting Originally Given to a Forum for Exhibitors in Norrkoping, Sweden. http://www.kevan-shaw.com/ksld_upload/pdf/museum_lecture.pdf (Access Date: June 3 2015).
- Skansi, R. (2012). Ergonomics of Light. Balkanlight.
- Smith, N.A. (2009). Lighting for Health and Safety. (K. Ahmadian, Trans.). 2nd Ed. Tehran: Tarrah Publication.
- Vafaei, R. (2009). Studying Building Integrated Photovoltaic Systems. *Soffeh Quarterly Research Journal*, 19(49), 69-80. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=122439>
- Weerdmeester, B., & Dul, J. (2011). Ergonomics for Beginners: A Quick Reference Guide. (A. Shirkorshidian, Trans.). 1st Ed. Tehran: Tarrah Publication.
- Zumtobel Staff. (2004). The Lighting Handbook. Durbin: Zumtobel Gmbh.
- Zumtobel Staff. ELI Calculation. Durbin: Zumtobel Gmbh.
- Zareiy, Sh., & Ghiabaklou, Z. (2012). Classifying Daylighting Systems in Terms of Climate and Function of the Place 2nd Annual Clean Energy Conference (ACEC); 2012 June; International Center for Science, High Technology and Environmental Sciences, Tehran, Iran.

نحوه ارجاع به این مقاله

شهرپرنیا، مهسا و نیکقدم، نیلوفر. (۱۳۹۸). سامانه‌های نوری طبیعی ارگونومیک در موزه‌های هنری. نشریه معماری و شهرسازی آرمان‌شهر، ۱۲(۲۹)، ۶۵-۸۰.

DOI:10.22034/AAUD.2020.102366

URL: http://www.armanshahrjournal.com/article_102366.html

